P. b. b.

Naš tednik Kronika

kulturno - politično glasilo · svetovnih in domačih dogodkov

Poštni urad Celovec 2 — Verlagspostamt Klagenfurt 2. Izhaja v Celovcu — Erscheinungsort Klagenfurt

LETO XIII. / ŠTEVILKA 36 CELOVEC, DNE 7. SEPTEMBRA 1961 CENA 2.— ŠILINGA

Zaupamo v bodočnost!

Nedeljski občni zbor je ponovno dokazal, da naš kmet ne klone nobenim težavam, da zna trezno in preudarno presoditi položaj ter smotrno ukrepati v dobro svojega naroda. Vztrajna prizadevanja, podrobno organizirano delo in vera v uspeh bodo končno zagotovili pri volitvah v Kmetijsko zbornico izid, ki bo potrdil pravilnost naše poti.

Prihodnji meseci bodo v znamenju vsestranskega dela, saj ne velja napeti vseh sil le zaradi jesenskih volitev. Te dni začenjamo namreč tudi novo prosvetno sezono, hkrati pa bodo terjali prihodnji meseci zaradi realizacije člena 7 državne pogodbe ponovnih naporov in korakov. Žal je treba ugotoviti, da dosedanji razgovori z ministrom dr. Kreiskym niso privedli do nobenih otipljivih rezultatov. Od slovenske strani je bilo storjeno vse za čimprejšnjo rešitev manjšinskih vprašanj. Zvezni in deželni vladi je bila izročena vrsta stvarnih in temeljito pripravljenih spomenic, zavzeli smo obširno stališče do vprašanja slovenskega uradnega jezika, izročili seznam slovenskih krajevnih imen za izvedbo dvojezičnih napisov ter iznesli vrsto predlogov, ki bi bili sprejemljivi za vsakogar, ki mu resnični mir v deželi in ugled Avstrije v svetu kaj pomenita. Takih oseb pa gotovo ni moč iskati v vrstah tistih, ki v polni meri odgovarjajo za polomijo v zvezi z južnotirolskim vprašanjem. Tekma obeh večinskih strank za glasove nemško-nacionalnih volilcev je speljala avstrijsko zunanjo politiko v položaj, ki zbuja danes zaskrbljenost tako v trezno mislečih avstrijskih krogih kot tudi med mnogimi resničnimi prijatelji Avstrije v zapadnem svetu. Zaskrbljenost pa vlada v istih krogih tudi zaradi nerešenega manjšinskega vprašanja na Koroškem in Gradiščanskem. Vztrajno in uspešno onemogočajo rešitev sile, ki jim je vsak korak za Južno Tirolsko premalo, sleherna drobtinica koroškim Slovencem v prid pa veleizdajstvo nad našo državo.

Vendar tako iz notranje- kot zunanjepolitičnih vidikov ne kaže zvezni vladi drugače, kot širokogrudno rešiti manjšinska vprašanja. »Učimo se vendar enkrat iz tragičnih napak Stare Avstrije!« je bilo brati v zadnji številki uglednega mesečnika »Die österreichische Nation« v zvezi z nerešenim manjšinskim vprašanjem na Gradiščanskem. Isto je treba še in še poudariti tudi v zvezi s koroškimi manjšinskimi prilikami.

Tudi v bodoče bo treba graditi čim bolj na to, kar sami zmoremo. Vprav zgodovina slovenskega ljudstva na Koroškem, ki že nad tisoč let vztraja na svoji zemlji, je potrdila, da volja do življenja ter zaupanje v pravico končno vendarle premagata vse težave. Z železno voljo, z vztrajnim in smotrnim delom zmore narod celo čudeže, kar nam dokazuje delo okoli Mohorjeve družbe, njene tiskarne, dijaških domov, slovenskega tiska, literarnega udejstvovanja mladih ter kulturnega dela po naših vaseh. Če je vzel večinski narod koroškim Slovencem skoro že vero v njegovo pripravljenost, da reši v zadovoljivi meri manjšinsko vprašanje, vere v moč slovenske besede in kulture v nas nihče ne bo zlomil, tudi tisti ne, ki si prizadevajo ustvariti med Slovenci malodušje s trditvijo, da je ponemčenje cele Koroške neizbežno in zato slovensko narodno udejstvovanje nesmiselno. Takim ljudem odgovarjamo: V borbi za narodne pravice se zavzemamo za dobro in pošteno stvar. Stremljenje po tako visokih idealih je vredno življenja. Zato nam je naša borba sveta. Kar pa je sveto, je božje; kjer Bog, tam zmaga!

Zbor slovenskih kmetov

Soglasni sklepi občnega zbora Kmečke gospodarske zveze

Minulo nedeljo, dne 3. septembra, je bil v Mohorjevem domu izredni občni zbor Kmečke gospodarske zveze. Gospodarji iz Podjune, Roža in Zilje so prostorno dvorano napolnili. Uvodoma je zborovalce pozdravil predsednik Kmečke gospodarske zveze Fric Kumer ml. Nato je na predlog odbora prevzel vodstvo zborovanja g. Janko Tolmajer iz Radiš. Predal je besedo svetniku okrajne kmetijske zbornice v Velikovcu g. Mirku Kumerju pd. Črčeju, ki je kot predstavnik skupne slovenske liste bil tudi član ožjega odbora okrajne kmetijske zbornice. G. Kumer je v temeljitem govoru očrtal položaj kmetijstva v velikovškem okraju in njegove glavne težave. Podrobno je poročal o svojem delu v ožjem odboru, predvsem v zvezi z raznimi intervencijami in posredovanji ter o sodelovanju pri uravnavanju cen živine.

Nato je tajnik Kmečke gospodarske zveze podal poročilo o splošnem položaju našega kmetijstva ter o bližnjih volitvah v Kmetijsko zbornico. Poročal je tudi o dosedanjih pogajanjih z zastopniki odbora levičarske organizacije »Slovenske kmečke zveze«.

Občni zbor je izrazil zahvalo g. Mirku Kumerju star. za njegovo delo v velikovški okrajni kmetijski zbornici.

Vzel je tudi na znanje in v celoti odobril ravnanje odbora Kmečke gospodarske zveze pri pogajanjih z levičarsko »Slovensko kmečko zvezo« in nanjo naslovil naslednjo

RESOLUCIJO

»1. Narodni svet kor. Slovencev in Zveza slovenskih organizacij kakor tudi obe kmetijski organizaciji se v javnem proglasu v listih izjavijo za enoten in discipliniran nastop slovenskih kmetov in najemnikov v enotni slovenski volilni skupini.

2. Nosilec skupne volilne liste v deželno zbornico bodi kmet. SKZ ima tozadevno pravico predloga. Če za to mesto predlagate Vašega, na občnem zboru SKZ izvoljenega drugega kandidata g. Mirka Kummra, pd. Črčeja, ostane on zbornični svetnik tudi za drugo polovico poslovne dobe. Drugo mesto skupne deželne liste pripade Kmečki gospodarski zvezi, tretje spet Slovenski kmečki zvezi.

3. Ker je imela Slovenska kmečka zveza v pretekli periodi nosilce vseh treh okrajnih volilnih list — beljaške, celovške in velikovške — imenuje Kmečka gospodarska zveza za novo periodo vsaj nosilca za velikovški okraj.

4. Spričo kratkega roka za prijavo volilnih prisednikov in namestnikov želijo zborovalci, da jim Slovenska kmečka zveza javi svoj pristanek ali svojo odklonitev navedenih pogojev vsaj do petka 8. septembra t. l. Zgoraj omenjene pogoje tolmačijo na enoglasno željo občnega zbora dr. Martinu Zwittru in Slovenski kmečki zvezi preč. g. Koglek Jože, posestnik Domej Ignacij, Olip Janko in Lesjak Ludovik.

Občni zbor se zaveda eminentno gospodarskega in narodnega pomena zborničnih volitev, hkrati pa naglaša, da je z gornjimi pogoji Kmečka gospodarska zveza šla do skrajnih meja popustljivosti.«

Občni zbor je odločno obsodil nekatere vidne člane in celo vodilne funkcionarje »Zveze slovenskih organizacij«, ki so prelomili skupnost ter se samolastno včlenili v socialistično organizacijo Arbeitsbauernbund, od katere kmečki stan nasploh, prav posebno pa še naš kmečki človek nima prav ničesar pričakovati.

Levičarji odklonili

Imenovana delegacija je v torek, dne 5. septembra tolmačila soglasne sklepe občnega zbora dr. Mirtu Zwitterju, ki pa je iznešene predloge z a v r n i l v imenu Slovenske kmečke zveze.

Narodni svet koroških Slovencev in Kmečka gospodarska zveza bosta zopet premotrila položaj ter v smislu jasnih smernic občnega zbora sprejela dokončno odločitev.

Naše otroke prijavimo za dvojezični pouk!

Državni šolski zakon nam koroškim Slovencem nudi možnost, da se v ljudskih šolah priučijo obeh deželnih jezikov, nemškega in slovenskega. Za to je treba le izjave odgovornih vzgojiteljev ob začetku šolskega pouka vodji šole, da želi svojega otroka prijaviti za d v o j e z i č n i pouk v ljudski šoli.

Izrečna prijava je potrebna za otroke, ki vstopijo v prvi razred. Tisti pa, ki doslej niso bili prijavljeni za dvojezični pouk, pa se lahko prijavijo zanj pri vpisovanju sedaj v začetku novega šolskega leta. Učitelji so dolžni te prijave vzeti na znanje!

Za naše male spet prične doba učenja in vzgoje. Gotovo ni med nami očeta ali matere, ki bi si ne želel, da bi njegov sin ali njegova hčerka nekoč dobro mojstrila življenje in njegove prilike in delala čast svojim roditeljem. V dobro vzgojenih otrokih je skrbnim, požrtvovalnim staršem največje plačilo njihovega truda, ljubezni in žrtev.

Starši! Privoščite svojim otrokom s prijavo za dvojezični pouk v šoli moderno jezikovno izobrazbo. Kolikor jezikov znaš, toliko veljaš — ta stara modrost se dandanes uveljavlja bolj kot kdaj poprej. Moderno gospodarsko in socialno življenje vedno bolj povezuje razna ljudstva medsebojno in sirote so, ki obvladajo pismeno in ustmeno samo eden jezik.

Kdor iz kratkovidnosti ali nestrpnosti onemogoča otroku, da se priuči tudi slovenščine v pismu in besedi, je prezrl znamenja našega časa in modernih prilik.

Starši! Prijavite torej svoje otroke v njihovem in svojem interesu za dvojezične ljudske šole!

Konferenca „neopredeljenih" v Beogradu

Kralji, cesarji in revolucionarji, diktatorji in demokrati vseh kožnih barv za eno mizo

Pet dni so v Beogradu zasedali predstavniki 25 držav. Poleg Jugoslavije, ki je bila gostiteljica in edina evropska država, se je zbralo vrsto držav iz Afrike in Azije, ki jih označujejo kot »nevezane«, to je, da ne pripadajo neposredno nobenemu izmed obeh velikih svetovnih blokov, sovjetskega na Vzhodu ter atlantskega na Zapadu. Lista udeleženih držav že sama govori zase: Po opolnomočenih predstavnikov so bile zastopane Afganistan, Burma, Gana, Gvineja, Etiopija, Indija, Indonezija, Irak, Kuba, Mali, Maroko, Tunizija, Nepal, Saudijska Arabija, Somalija, Sudan, Združena arabska republika, Jemen, Cejlon, Kambodža, Ciper, Libanon, Alžirija in Kongo.

Pobudo za to konferenco je dal jugoslovanski državni predsednik maršal Tito, ko je lani potoval po afriških deželah. Zanjo sta se takoj ogrela egiptovski diktator Nasser in indonezijski predsednik Sukarno.

Namen beograjske konference je bil sicer zbrati države, ki so »nevezane«, vendar bi to zbiranje naj ne pomenilo ustvaritev novega »tretjega« bloka, kajti to bi pomenilo protislovje proti doktrini »nevezanosti«, ki jo ta skupina držav oznanja. Prav posebno je bil proti ustvaritvi »tretjega bloka« indijski predsednik Nehru, ki se je le obotavljaje udeležil beograjske konference. Po drugi strani je beograjska mešanica preveč pisana, da bi bilo iz nje mogoče skovati kako enotno politično organizacijo. Poleg fevdalnih vladarjev, kot so saudijski kralj Ibn Saud, nepalski kralj Mahendra ter etiopski cesar Haile Selassi so se v Beogradu sedeli za skupno mizo zastopniki revolucionarne komunistične vlade Fidela Castra s Kube, levičarsko usmerjenega diktatorja Indonezije Sukarna ter burmanskega ministrskega predsednika Un Nu-ja in predsednice cejlonske vlade gospe Bandanaraike, ki tudi škilita na levo. Za isto mizo je bilo tudi videti ciprskega predsednika nadškofa Makariosa in pristna demokrata, indijskega predsednika Nehruja ter tunizijskega predsednika Burgibo. Da so eden do drugega bili prijazni, je videti na slikah, da si pa niso kaj prida zaupali, pa tudi leži na dlani.

Že spričo tako pisane sestave udeležencev beograjske konference ni bilo od nje moč pričakovati kakih konkretnih stališč, kajti kljub »nevezanosti« mnogih udeležencev pa se nekateri le bolj ali manj nagibajo k temu ali onemu svetovnemu taboru.

Kljub vsemu pa je beograjska konferenca velik diplomatski uspeh jugoslovanske vlade in je spričo zaostritve mednarodne napetosti zaradi Berlina še pridobila na pomenu. Tako zapadnonemška kot vzhodnonemška vlada sta udeleženkam beograjske konference poslale obsežne spomenice, v kateri po svoje razlagata »nemško vprašanje« in stavljata lastne predloge za ureditev berlinskega spora. Tudi ameriški predsednik Kennedy je udeležencem beograjske konference poslal pozdravno poslanico in jim želel obilo uspeha pri njihovih prizadevanjih za ohranitev miru. Svetovno časopisje na zapadu je obširno pisalo o pripravah na beograjsko konferenco, dočim jo je sovjetsko omenjalo le nekajkrat na kratko. Očitno ji zadeva ni bila povsem povšeči. Dnevni red beograjskega sestanka, ki je bil zelo razsežen, saj je vseboval vsa pomembnejša mednarodna vprašanja, od Berlina pa do splošne razorožitve in reorganizacije Združenih narodov.

Upapolni slovesni začetek konference pa je zasenčila atomska goba v Sibiriji, kajti spričo obnovitve sovjetskih atomskih poskusov se je vsa pozornost sveta obrnila na ključno vprašanje mednarodne politike, ali bo moč ohraniti mir.

Beograjski zborovalci so končno morali pogledati stvarnosti v oči. Kljub njihovemu velikemu številu in dobrim mislim je njihov pomen omejen, kajti v veliki politiki odločata končno obe glavni velesili, Združene države in Sovjetska zveza. Zato jim ni preostalo drugega, kot da zaključijo svoj sestanek s pozivom na mir ter odpošljejo v obe glavni prestolnici sveta, Moskvo in Washington mirovne deputacije.

Zaradi konference je Beograd v nekaj tednih zadobil povsem novo lice. Očistili so hiše, preuredili ulice in trge, da je veselje. Cenijo, da stroški konference znašajo 5 milijonov dolarjev.

Politični teden

Po svetu . . .

»Atomska bomba« iz Moskve

Berlinska kriza, ki je zadnji čas stala v ospredju mednarodnega zanimanja, je minuli teden postala problem druge vrste, kajti prišla je »atomska vest« iz Moskve. Sovjetska vlada je sporočila, da bo zopet začela izvajati atomske poskuse in komaj je sonce še enkrat vzšlo, je nekje v srednji Sibiriji šinil v nebo orjaški atomski goban, ki mu je naslednji dan sledil še eden.

»Atomsko premirje« je nastopilo v nov. 1958, ko so se tri glavne velesile sporazumele, začasno prenehati z atomskimi poskusi ter poslale svoje atomske izvedence v Ženevo, da se pogodijo o stalni ukinitvi atomskih poskusov ter atomskega oboroževanja sploh.

Takrat se je ves svet oddahnil. Pričakoval je od atomske konference v Ženevi, da bo človeštvo rešila najhujše more v vsej dosedanji zgodovini: atomske vojne, ki bi pomenila uničenje človeštva in sedanje civilizacije na Zemlji. Skoroda tri leta so se vlekli razgovori v Ženevi, ne da bi dovedli do kakega pomembnejšega zaključka, kajti med Vzhodom in Zapadom je ležal globok prepad medsebojnega nezaupanja. Dočim je Sovjetska vlada predlagala takojšnjo ustavitev atomskih poskusov ter uničenje sedanjih zalog atomskega orožja, pa je Zapad predlagal postopno atomsko razorožitev, s katero bi naj šla vštric organizacija uspešne mednarodne kontrolne službe. Zapad je namreč – izučen po dosedanjih izkušnjah s sovjetsko vlado glede izvrševanja pogodb — menil, da bi se lahko le-ta v notranjosti svoje ogromne države mirno naprej atomsko oboroževala. Zato je zahteval garancije in mednarodno kontrolo. Sovjeti so pa kontrolno službo zavračali, češ da bi bila zgolj zapadna »špionaža«.

Če po pameti premislimo, je atomska oboroževalna tekma nesmisel. Ogromne vsote denarja namreč gredo dobesedno za izdelovanje orožja, ki bi ga zaradi strahotnosti njegovega učinka ne bi smeli nikdar uporabiti. Kljub brezplodnemu prerekanju v Ženevi se je zapadna strateška koncepcija spričo nesmiselnosti uporabe atomskega orožja preusmerila na »običajna« orožja (topove, tanke, letala), da bi v primeru sovjetskega napada mogla odgovoriti z enakim orožjem ter ji ne bi bilo treba poseči po atomskih bombah. Zato so Združene države ob začetku berlinske krize pred nekaj meseci postavile v stanje pripravljenosti del svojih rezerv pehote, mornarice in letalstva, za primer, da bi se kriza okoli Berlina tako poslabšala, da bi prišlo do besede orožje. Še minuli teden smo v našem političnem pregledu zapisali, da se je Zapad v času, ko je posedoval samo on atomsko orožje in imel absolutno premoč, zaradi moralnih ozirov vzdržal njegove uporabe, kljub temu, da so nekateri vročekrvneži na to pritiskali, posebno v vojni na Koreji. Med tem se je položaj temeljito spremenil, kajti danes tudi Sovjetska zveza razpolaga z zadostno količino atomskega orožja, da bi mogla z njim prizadejati Zapadu strahovite udarce. Pristavili pa smo, da so glede uporabe atomskega orožja sovjetski oblastniki mnogo manj obremenjeni z moralnimi in človečanskimi obziri.

Pogajanja so bila le pesek v oči

Nekaj dni na to je velika vest iz Moskve naznanila vsemu svetu ne le, da se za tri leta na zunaj prekinjena atomska oboroževalna tekma nadaljuje, ampak tudi to, da so sovjetski oblastniki pripravljeni na vse, to je tudi na »uporabo« atomskega orožja. Obnovitev atomskih poskusov v Sovjetski zvezi je opozorilo Združenim državam, da ako pride do vojne, bodo v njej Sovjeti uporabljali tudi atomsko orožje. Pa še nekaj velja pripomniti: Oboroževanje ne stane denarja samo v Ameriki, kot pri nas nekateri pišejo, ampak tudi v Sovjetski zvezi. V obeh primerih ga seveda mora plačati ljudstvo, vprav tisto ljudstvo, ki bi v primeru atomske vojne najhuje trpelo.

Naglica s katero so Sovjeti po prekinitvi atomskega premirja izvedli svoje prve poskuse pa kaže, da atomskih pogajanj v Ženevi sploh niso resno jemali. Atomskega poskusa namreč ni moč pripraviti v 24 urah, ampak so zanj potrebni dolgi meseci dela znanstvenikov in tehnikov. To se pravi, med tem ko je sovjetski veleposlanik Carapkin v Ženevi govoril o atomski razorožitvi, so sovjetski znanstveniki pripravljali nove atomske poskuse.

Sovjetska vest je ves svet presenetila in zgrozila. Še najbolj mirno so jo sprejeli v Združenih državah, kjer je predsednik Kennedy dejal, da zaenkrat ameriška vlada ne namerava izvesti novih poskusov, v prvi vrsti zato, ker poskusi s svojimi radioaktivnimi ostanki ogražajo zdravstveno ves svet in smatra, da je kljub sovjetski napovedi treba podvzeti vse, za preprečitev atomskega oboroževalnega tekmovanja. Skupno z britanskim ministrskim predsednikom Mc Millanom je naslovil na sovjetskega ministrskega predsednika Hruščeva poziv, da naj do 9. septembra izjavi, ali je vendarle pripravljen poskuse ustaviti. Predsednik Kennedy pa je že dejal, da zasedaj razpolaga zapad z zadostnimi obrambnimi sredstvi. Ko so pa Sovjeti izvedli zaporedoma tri dni po eno atomsko eksplozijo, so Združene države sporočile, da bodo tudi one obnovile atomske poskuse, a se zato morajo šele pripraviti.

Mrzel curek pa je bil sovjetski korak za »nevtraliste«, ki so se te dni zbrali v Beogradu, da delijo nauke Vzhodu in Zapadu. Čeprav je v Beogradu zbranih 25 držav iz Azije in Afrike, ki predstavljajo tretjino človeštva, pa so razen Jugoslavije, ki je med zborovalci edina evropska država in ima v Evropi gotov, a tudi omejen vojaški pomen, vse druge vojaško brezpomembne. Moskva, ki je po potrebi sama sicer nedosegljiv mojster besedne propagande, pa je sedaj gostobesednim politikom vseh kožnih barv in političnih odtenkov povedala, da v odločilnem trenutku štejejo le dejanja, šteje le vojaška moč. Hruščev je vprav v teh dneh grozil ponovno z novimi in še strašnejšimi atomskimi bombami, ki jih namerava izdelati Sovjetska zveza, in pristavil, da »zaradi Berlina ne bo vojne, če se tako zmenita Sovjetska zveza in ZDA.«

Oba orjaka — ki končno o usodi miru na svetu odločata — se hladnokrvno gledata iz oči v oči, besedičenje brezmočnih pa pomeni bore malo.

. . . in pri nas v Avstriji

Politično življenje v znamenju proračuna

Prva vladna seja po letnih počitnicah, ki je sklicana za 12. september bo imela obsežen program, kajti tako v notranji kot zunanji politiki se je nagrmadila vrsta perečih vprašanj, med katerimi je seve vprašanje proračuna na prvem mestu. Finančni minister dr. Klaus (OeVP), ki je med poletnim razburjenjem ob pokanju dinamita na Južnem Tirolskem brez velikega hrupa spravil pod streho osnutek proračuna za leto 1962, se je doseženega sporazuma s socialisti prezgodaj veselil. Finanačni minister je svoj proračun postavil na temelj »uravnovešenega gospodarstva«, to je, država bi naj ne izdala več kot ima prejemkov in tako končal vrsto pasivnih proračunov zadnjih let, ko je država na veliko delala dolgove, namesto da bi konjunkturo uporabila za to, da si nabere rezerv za slabe čase. Toda komaj se je tiskarsko črnilo posušilo na njegovem osnutku, ki je predvideval znižanje stroškov v raznih ministrstvih, je vstal odpor s strani prizadetih, predvsem v njegovi lastni stranki. Najprej je prosvetni minister dr. Drimmel iznesel pred javnost svoj protest proti znižanju sredstev za prosveto in uspel.

Nato so pa vstali proti proračunu tudi zastopniki kmetijstva, ki so izgubili potrpljenje nad večnimi obljubami in postavili vrsto zahtev. Zahtevali so, da bi vsaj 500 milijonov šil. za »zeleni načrt« za podvig kmetijstva. Pogonsko gorivo za kmetijske stroje (dizel itd.) bi naj bilo oproščeno davka, kar bi pomenilo za kmete znatno pocenitev obratovanja. Kmetijstvo bi naj bilo v povečani meri deležno državnih investicijskih kreditov po nizki obrestni meri. Nadalje bi naj storitve kmetijskih obratov v soseščini bile oproščene obrtnih davščin. Ti in še nekateri drugi ukrepi bi naj pripomogli, da bi bil kmet vsaj nekoliko bolje kot doslej plačan za svoje naporno delo. Zastopniki kmetijstva z osrednjim predsednikom Bauernbunda Wallnerjem na čelu so zagrozili, da bodo v primeru, da jim vlada ne ustreže, posegli po drugih sredstvih, med drugim celo po stavkah, podobno kot so to storili kmetje v Franciji, pa celo tudi s tem, da bodo oni naredili konec koaliciji. Za te dni je napovedan sestanek »agrarnega poslanskega kluba«, to je poslancev kmečkih organizacij, ki šteje 30 članov v državnem zboru in bi v skrajnem primeru res mogel OeVP — kateri pripada — vzeti večino v državnem zboru in tako povzročiti vladno krizo.

Zvezni kancler Gorbach si sedaj prizadeva, da že pred sejo vlade te zadeve uredi, vendar stvar ne bo enostavna, kajti kmečke zahteve prizadevajo ne le interese SPOe, ki je že priglasila svojo pravico do soodločanja, ampak tudi v nekaterih krogih OeVP. Socialisti hočejo predvsem preprečiti, da ne bi finančni minister znižal že obljubljene milijone socialističnim ministrstvom, po drugi strani pa hočejo soodločati, da bodo tudi v primeru manjših koncesij lahko pri volitvah v Kmetijske zbornice, ki so pred durmi, mogli reči, češ, da so oni to »priborili« kmetom. Najbolj pa je v škripcih finančni minister dr. Klaus, ki ob zahtevah po denarju z vseh strani že vidi, kako mu njegov skrbno sestavljeni proračun trgajo kot psi košaro.

Prevelika vnema pri nevtralnosti

Pa to ni edina skrb vlade. Sklep Velike Britanije, da stopi v pogajanja z Evropskim skupnim tržiščem (EWG), je pomenil praktični konec EFTA, konkurečne skupine, ki sta razdelili Evropo tostran železne zavese v dva gospodarska tabora na veliko veselje Sovjetske zveze. Dočim pomeni EWG ozko povezavo s političnim ciljem, ustvaritvijo Združene Evrope, pa je bila EFTA samo interesna trgovska skupnost nekaterih evropskih držav, da povečajo medsebojno trgovino, ker jim vstop v EWG ni dišal iz raznih posebnih interesov. Ko ta poskus ni uspel, kajti iz šestorice držav EWG (Francija, Italija, Zapadna Nemčija, Belgija, Nizozemska in Luksemburg), nastaja enoten gospodarski prostor in le-ta doživlja v skupnosti vedno večji razmah, pa EFTA ni uresničila upov, ki so jo njeni ustanovitelji vanjo stavili. Angleži so to prvi spoznali. Kmalu na to jim je sledila Danska. V veliki zadregi so pa ostale članice EFTA (Švedska, Avstrija in Švica), ki so nevtralne in so se pri svoji odklonitvi pristopa k EWG celo same sklicevale na to nevtralnost. Pri nas v Avstriji je bila Socialistična stranka glavni pobornik pristopa k EFTA, češ da si Avstrija kot nevtralna država ne more pristopiti k EWG, ki ima tudi politične cilje. Ko pa Avstriji sedaj po angleškem koraku ne preostaja drugega, kot da iz nujnih gospodarskih razlogov (nad polovica avstrijske zunanje trgovine se odigrava z EWG in Avstriji grozi izguba neobhodno potrebnih tržišč), pa se je že oglasil minuli teden pri zveznem kanclerju Gorbachu sovjetski poslanik in se »pozanimal«, kako spravlja Avstrija svoje namene približati se EWG v sklad s svojo nevtralnostjo. Zunanji minister dr. Kreisky, ki bi moral dati ta odgovor, je bil na dopustu. Vsekakor je njegova »nevtralna« politika zašla v slepo ulico, iz katere bo sedaj morala celotna vlada iskati izhoda.

Iztreznjenje na Južnem Tirolskem

In še eno bolečino ima zvezna vlada: Južno Tirolsko. Pojav ceplenja med Južnimi Tirolci, ki ga je izzval nastanek nove stranke tistih, ki so doma ostali (Dableiber-Partei), to je med vojno niso optirali za Nemčijo, je zelo mučno odjeknil, kajti tako na tej kot na oni strani Brennerja so morali spoznati, da so lok le nekoliko prenapeli. Za Južne Tirolce niso nič dosegli, Avstrija je po izbruhu terorizma na Južnem Tirolskem utrpela težke izgube v mednarodnem svetu. Povrh tega pa je južnotirolsko vprašanje iz patriotičnega vprašanja vseh Avstrijcev postala neprijetna sporna zadeva v avstrijski notranji politiki, ali točneje obračunavanja med obema koalicijskima strankama. Atentati so dali Italijanom priložnost, da pokažejo na nacistične elemente v Južnotirolski ljudski stranki, ki stoje v ozadju radikalnega kurza zadnjih mesecev.

Minuli teden se je v tej zvezi oglasil k besedi bivši predsednik Južnotirolske ljudske stranke Guggenberg, ki se je že leta 1958 umaknil iz političnega življenja (drugi pravijo, da so ga radikalci z generalnim tajnikom stranke dr. Stanekom na čelu odrinili) k besedi v glasilu te stranke, obsodil terorizem ter pozval k treznosti. Namesto dr. Staneka, ki je v zaporu, ker je bil osumljen sodeležbe pri teroristični akciji je že bil imenovan nov tajnik. Guggenberg sedaj pozdravlja ustanovitev študijske komisije iz italijanskih in južnotirolskih parlamentarcev v Rimu, ki bi naj pripravila predloge za ureditev južnotirolske zadeve. Na Dunaju v zadregi molče. Večina nacionalno vnetega časopisja v Avstriji je glas Guggenberga preslišala in o njegovih izjavah enostavno ni poročala.

SLOVENCI
doma in po svetu

Argentinski Slovenci počastili č. g. Zaletela

V župnijski cerkvi sv. Rite v Boulogne sur Mer pri Buenos Airesu je dne 23. julija č. g. Vinko Zaletel ponovil svojo srebrnomašniško sv. daritev med slovenskimi rojaki v Argentini, katerim je prinesel pozdrave iz Koroške, svoje druge domovine, kjer že nad 15 let marljivo deluje kot goreč dušni pastir (sedaj župnik v Vogrčah) in prizadeven prosvetni delavec. Poznajo ga Podjuna, Rož in Zila po njegovih zanimivih predavanjih in prelepih skioptičnih slikah. Dočim nam kaže slike, ki jih je posnel po svojih potovanjih po širnem svetu, pa je našim rojakom v Argentini ponesel slike s Koroške. Od blizu in daleč so se zbrali slovenski rojaki v razsežni cerkvi, okrašeni s slovenskimi, argentinskimi in papeškimi zastavami. Ob 11. uri je č. g. Zaletel pristopil k sv. daritvi, potem ko mu je slovenski zbor zapel tradicionalno pozdravno pesem: „Srebrnomašnik bod' pozdravljen". Na prižnico je stopil direktor slovenskih dušnih pastirjev v Argentini č. g. Anton Orehar, ki je v jedrnatih besedah opisal slavljenčevo delo v domovini in na Koroškem.

Č. g. Zaletel nadaljuje svojo turnejo predavanj med slovenskimi rojaki po Južni Ameriki. Sam piše kratko — več ne utegne zaradi prezaposlenosti — takole: „Moje slike o Koroški so zbudile tako navdušenje, da tega nisem niti sanjal. Slavijo me že kar preveč. Doslej sem imel 27 predavanj. Torej moje potovanje le ni brezplodno potepanje. Sem kar izmučen. Sedaj obiskujem še oddaljene slovenske kolonije v Cordobi, Mendozi, Čilu in Barilochah. Potem pa hitro domov."

Poleg vsega pa je vendarle še našel časa, da je nabral več stotin naročnikov Mohorjevih knjig.

Bogata sezona gledališča v Mariboru

V minuli sezoni je Slovensko narodno gledališče v Mariboru doseglo rekordno število predstav, namreč 325, dočim je obiskovalcev bilo skupno 103.604 V samem Mariboru je imelo gledališče 270 predstav, na katere odpade 108.000 obiskovalcev, po krajih izven Maribora pa je priredilo 82 predstav, ki jih je obiskalo 21.000 gledalcev.

Po številu predstav prednjači Drama, ki je imela 192 predstav s 65.000 obiskovalci v Mariboru, gostovala pa je drugod s 47 predstavami, ki si jih je ogledalo 10.000 obiskovalcev. Med 11 novimi dramskimi deli je bilo eno mladinsko. Največji uspeh sta pri občinstvu doživeli Franckova komedija „Otroci po želji" (32 predstav) ter „Samorastniki" koroškega pisatelja Prežihovega Voranca v Mikelnovi priredbi (18 predstav).

Operno gledališče je imelo 160 predstav s 65.000 obiskovalci. Repertoar je obsegal 12 opernih del, med katerimi je bilo tudi več baletov.

Predstave so bile dobro obiskane. Povprečje znaša 434 obiskovalce na predstavo, pri gledališču, ki ima na razpolago samo 411 sedežev in — stojišče (za 90 oseb), kar predstavlja gotovo srednjeevropsko edinstvenost, kajti povsod drugod so ga že odpravili. Senčna plat mariborske gledališke bilance pa je neustrezno poslopje, ki izvira iz prejšnjega stoletja. Takrat je zlahka zadostovalo provincialnemu mestecu z okoli 20.000 prebivalci, a je za moderno mesto, ki se bliža 100.000 prebivalcem, že zdavna zastarelo in premajhno.

Slovenci in knjiga

V Sloveniji deluje 2209 javnih knjižnic, ki imajo skupno 4,739.000 knjig in drugih publikacij. Tako pridejo na vsakega Slovenca 3 knjige oz. druge publikacije, dočim pride v južnih delih Jugoslavije le po ena knjiga na prebivalca. Iz javnih knjižnic si je lani 200.000 ljudi izposojalo tri milijone knjig.

Poleg 526 splošnih ljudskih knjižnic, ki imajo na razpolago dober milijon knjig, pa se vedno bolj širi branje strokovnih in znanstvenih knjig. Celih 2,600.000 strokovnih in znanstvenih knjig, to je dobra polovica vseh knjig v Sloveniji, je na razpolago v 130 posebnih knjižnicah. Največja v Sloveniji je Narodna knjižnica v Ljubljani, ki šteje nad 800.000 zvezkov, velike „študijske knjižnice" (podobno kot v Celovcu) pa so še v Mariboru, Kopru, Celju, na Ravnah in še nekaterih drugih večjih središčih.

Mauserjev „Kaplan Klemen" v španščini

V Barceloni (Španija) je pred kratkim izšel španski prevod romana Karla Mauserja „Kaplan Klemen" pod naslovom „El Capellan". Na ovitku knjige jo založba primerja z deli slovitega angleškega katoliškega pisatelja Grahama Greena.

K španskemu prevodu Karla Mauserja, ki je tudi pri nas na Koroškem dobro znan in priljubljen po svojih številnih povestih, iskreno čestitamo, saj je „Kaplan Klemen" najprej izšel vprav na Koroškem kot podlistek v tedanji „Koroški kroniki". Švicarski pisatelj Gerold Schmidt ga je prestavil v nemščino ter je ta prevod doživel že drugo knjižno izdajo. Kljub uspehom v tujini pa to delo še ni našlo slovenske založbe, ki bi ga izdala v knjigi.

O žlahtnih kamnih

Kdo ne pozna izreka o biserih, da pomenijo solze? In koliko je legend o izbrano lepih in dragocenih draguljih in žlahtnih kamnih?

Biseri nastanejo, če pride v školjko bisernico peščeno zrno ali kako drugo telo, katero školjka zaradi dražljaja in bolečine prevleče z biserovino. To nekako upraviči ljudsko naziranje, da so biseri solze školjke bisernice.

Ne samo knjige, tudi dragulji imajo svojo usodo. V ljudskem verovanju živi še danes mnenje, da je vsak dragulj talisman, ki ima v sebi skrivnostno moč, da prežene vse hudo in privleče nase vse dobre sile; da pripomore ljudem k slavi, ljubezni, oblasti in bogastvu.

V zadnjih letih blagostanja so se ljudje zopet začeli zanimati in kupovati nakit, ki naj bi ga v okviru rodbine dedovali iz roda v rod, kot je bila to prej navada plemenitašev, pa tudi premožnih meščanskih rodbin.

Najplemenitejši kamen je diamant, ki so ga stari Grki imenovali »adamas«, to je: nepremagljivi. Indijci pravijo, da je diamant drobec iz večnosti. K tem nazivom so mu pripomogle njegove izredne lastnosti: močan lom svetlobe, živahen ogenj in blesk ter izredna trdota. Diamant je čisti ogljik in ima najvišjo stopnjo trdote, to je 10, in je najdragocenejši žlahtni kamen. Brušene diamante imenujemo briljante. Beseda briljant izvira iz francoskega deležnika »brillant« (izg. brijan) in pomeni v slovenskem jeziku »svetel, bleščeč, sijajen«.

Žlahtne kamne ocenjujemo po teži karatov, po prelivanju barv, čistoči in brušenosti. Pri žlahtnih kamnih je enotna teža karat, ki odgovarja teži dveh desetink grama (0,2 g). Najvišje cene imajo brezbarvni diamanti, druga skupina so diamanti z negotovimi barvnimi odtenki, tretja skupina kaže zopet fantastične barve.

Barvne odtenke diamanta določijo kolorometrično, to je z barvnim merilom. Diamant velja kot čist, ako pri 10-kratni povečavi ni videti nobenih primesi in nepopolnosti, če je pravilno brušen in če kaže enako velike fasete.

Največji in najbolj redki diamanti so bili s svojimi znatnimi cenami vedno tudi zgodovinske znamenitosti s posebnimi imeni. Največji diamant, ki so ga do sedaj našli je »Culinan« (kalinön) s 3024 karati ali z okroglo 621 grami. Izkopali so ga v Transvalu v južni Afriki, in sicer v rudarski naselbini Cullinan. Razdelili so ga na 105 kosov. Največje kose so vdelali v krono, žezlo in prstan angleškega kralja. Nadaljnji znameniti diamanti so: Veliki mogul s 788 karati ali 158 grami; Kohinoor s 106 karati ali 21 grami; Regent, Hope in Schah ter izredno lepi Orlov, ki je bil svojčas last ruske carske rodbine. Poprej našteti diamanti se nahajajo večinoma v angleški kronski zakladnici.

Nadaljnja skupina žlahtnih kamnov so **korundi.** Rudnina korund je kot čista ilovica ali glina brezbarvna, kot **rubin** rdeča in prozorna, kot **safir** pa modre barve. V Orientu imenujejo rubin »kapljo krvi iz srca matere zemlje«; je najbolj redek kamen med vsemi žlahtnimi kamni. Pripovedujejo, da vsebuje praiskro vsega življenja. Kaže vse odtenke rdeče barve — od bledorožnate do temnoškrlatne barve. Najdragocenejši kamni so rdeči kot golobja kri. Razlikujemo rubine iz Mogoka, Siama iz Ceylona. Zadnji so najmanj dragoceni.

Safir pomeni v sanskritskem jeziku: Saturnu posvečen, to je poganskemu bogu žetve in rodovitnosti. Pri tej rudnini je zanimivo, da je njeno nahajališče pogosto združeno z nahajališčem rubina. Barvni odtenki safirja so: modrina plavic, ki rastejo med žitom, je najbolj zaželena barva; potem indigo-modra in skoraj črno-modra tintna barva. Posebno dragocen je zvezdnati safir, ki ga dobivamo iz Ceylona in Avstralije. Nad tem kamnom plava navidezno mlečnobela zvezda s šesterimi žarki.

Tretjo skupino žlahtnih kamnov tvorijo **berili.** To so brezbarvne ali barvaste jasne in včasih tudi prozorne rudnine s trdoto 7. Med te rudnine, oziroma žlahtne kamne, spada predvsem **smaragd.** Njegovi najlepši eksemplarji izvirajo iz rudnika »Muzo« v Kolumbiji v Južni Ameriki. V nasprotju z diamanti smaragd ni jasen, če kaže tudi nasičeno zeleno barvo. Egipčani so ga označili za kamen ljubimcev. Njegove magične (čarovniške) moči ozdravijo baje očesne bolezni, prinašajo srčni mir in krepijo ljubezen. Semkaj spadajo tudi **akvamarin,** bledomodre do nasičeno-modre barve, **rumeni zlati beril, zelenkasto-rumeni heliodor** in rožnati **morganit.** O akvamarinu pravijo, da prihaja iz zakladnice morskih devic. Rudnine »berile« so v srednjem veku brusili in jih uporabljali za optične pripomčke. Odtod izvira tudi nemška beseda »die Brille«, slovensko očala.

K četrti skupini žlahtnih kamnov spadajo **granati,** rudnine, ki so mešanice kremenskih soli. Granati so rdeče, rjavordeče, vijoličaste in črne barve. V srednjem veku so imenovali rudnino granat »ognjenec« — Karfunkel. Granat, imenovan »modrijan«, je krasil staro nemško cesarsko krono. Ime granat izvira iz latinske besede »granatus« in pomeni seme. Glavna najdišča so na Češkem, v južni Afriki, na Madagaskarju, Ceylonu, v Indiji, Sibiriji, Arizoni v Združenih državah Amerike in Uralu.

Diamant, rubin, safir, smaragd in granat so pri nas v Evropi najbolj znani žlahtni kamni. Štejemo jih med pristne žlahtne kamne.

Napol žlahtni kamni so mehkejši in manj dragoceni. Med te sodijo na primer različne zvrsti kremena: **ametist** z vijoličastomodro barvo, jabolčnozeleni **krizopas,** rumenordeči **karneol,** zeleni **heliotrop,** nadalje **ahat** s trakastimi vložki različnih barv, **oniks** z vloženimi črnimi in belimi progami in **sardoniks** z rdečimi in belimi žilicami.

Umetne in sintetične kamne izdelujejo na kemični način v laboratorijih. Fizikalno in kemično so skoraj slični pristnim žlahtnim kamnom, posebno rubinom in safirom. Zatorej pozornost in previdnost pri nakupu žlahtnih kamnov, da vas kdo ne opehari in da vam pozneje izurjeni strokovnjaki ne ugotovijo, da niso pristni kamni, za katere ste plačali visoko ceno.

Nepristni kamni, takozvane imitacije (posnetki), so večinoma pobarvana steklovina.

Najvažnejša tržišča za žlahtne kamne so Amsterdam, London, Pariz, Berlin, Hanau, Pforzheim, New York in Rio de Janeiro.

Žlahtnim kamnom pripisujejo čarovne in zdravilne moči; človeku naj dajo pomirljivi občutek varnosti pred vsemi nevarnostmi. S čarom večne mladosti jih obdaja skrivnost njihovega nastanka, saj so po prastari veri narejeni iz čistih voda v paradižu, in iz eteričnih sil sonca, planetov in lune. Pripovedke, bajke, legende, ljudsko verovanje in praznoverje krožijo okoli skrivnostnih kristalov. Tako varuje diamant človeka pred vsem hudim, pred strupi, posebno pa pred demoni, to je zli duhovi. Ahat in safir, kamna boginje Venere, naj zaščitita pred uroki in nevoščljivostjo. Smaragd je kamen složnosti in prijateljstva; človeka ščiti pred zavistjo in hudobnim pogledom, pred krči in padavico. Topaz učinkuje — po ljudskem praznoverju — pomirjevalno na živce. Sardoniks je bil v starem veku poseben kamen za srečo; v zakonu pospešuje mir in pomaga razvozljati notranje razprtije.

Ametist prinaša srečo zaljubljenim, uspeh trgovcem in lovcem, preganja pa tudi zle duhove vina; do 18. stoletja so ga imeli za varuha proti pijanosti. Arabci in Židje so čislali predvsem akvamarin zaradi njegovih magičnih lastnosti; posredoval je jasnovidnost, mir in složnost med zakonci; zato so ga pa žene bolj cenile kot rubine in diamante.

Rubin je bil simbol strasti, moči in zmage in so ga svoj čas nosili kot amulet proti strupu, skrbem in zlim duhovom, ki so se bali izžarevanja tega kamna. Turmalin človeka obogati, mu podeli duševno moč in trajno zdravje ter budi pesniško žilo.

Toda te učinke ima ta kamen samo za osebe, ki so rojene v ozvezdju bika, device in divjega kozla.

Kakor smo torej videli, ni nezanimivo seznaniti se z bistvom in z izvorom žlahtnih kamnov in obenem tudi izvedeti, s kakšnim praznoverjem jih je opremila ljudska fantazija.

Jedrska energija in vreme

Ni čudno, če pride človek na misel, da lahko spremenijo eksplozije atomskih in vodikovih bomb vreme: saj se sprostijo pri poskusih z jedrskim orožjem v zraku tako velike množine toplote, da si po njih že lahko teoretično predstavljamo, kako vplivajo na vreme.

Med leti 1945 in 1958 (v tem obdobju so v Ameriki vestno zaznamovali opazovanja, ki so jih nato tudi objavili) je bilo napravljenih skupno 203 poskusov z jedrskim orožjem.

V Nevadi, kjer je eksplodiralo več ducatov jedrskih in vodikovih bomb, so primerjali pri tem sproščeno toploto s sončno energijo. Pri tem so ugotovili naslednje: navadna atomska bomba z močjo 20.000 ton razstreliva lahko dá zemlji le toliko toplotne energije, kot je dá sonce v Nevadi dnevno enemu in ¾ kvadratnemu kilometru površine.

Če si v razmerju te male ploskve predstavljamo celotno zemeljsko površino, postane hitro jasno, da lahko gledamo na eksplozijo atomske bombe glede toplote le kot na krajeven dogodek — naravoslovci imenujejo to »punktualni dogodek«.

Znanstveniki, ki so se ukvarjali s temi vprašanji, sicer ne zanikajo, da ne bi posegla vsaka eksplozija atomske bombe v toploto atmosfere. Vendar dokazujejo stalne primerjave z naravnimi posegi v to toploto, kot so n. pr. nevihte ali izbruhi ognjenikov, da ne smemo precenjevati vpliva eksplozije jedrskega orožja.

Količina toplote, ki jo odda navaden nevihtni oblak v atmosfero, je na primer 13-krat tako velika kot količina atomske bombe z močjo 20.000 ton razstreliva. Vsak izbruh ognjenika pa pomeni še mnogo večji vdor v toploto atmosfere in ga z eksplozijo atomske bombe sploh ni mogoče primerjati.

S temi primerjavami pa znanstveniki v Ameriki še niso bili zadovoljni. Napravili so še več: primerjali so vreme v Nevadi v letih atomskih eksplozij z vremenom poprej. Pri tem se je izkazalo, da je po letu 1950, to je, ko so izstrelili prvo atomsko bombo v Nevadi, pet let bilo le 75 odstotkov padavin prejšnjih let. Ali je to morda posledica atomskih eksplozij? Ne, odgovarjajo znanstveniki, kajti taka obdobja suše so nastopala tudi že poprej.

Končno so primerjali še hitrost silnih ameriških vrtinčastih viharjev, ki jih imenujejo tornade, v letih atomskih poskusov s hitrostjo, ki so jo dosegli ti viharji v prejšnjih desetletjih, in niso našli nobenih bistvenih sprememb.

Tako so prišli ameriški znanstveniki na podlagi teh preiskav do zaključka, da z atomskimi poskusi in vremenom ni pomembnejših zvez. Pač pa je nevarnost atomskih eksplozij za zdravje živih bitij znatno večja.

FRAN ERJAVEC: 326

KOROŠKI SLOVENCI

(III. del)

Sedlnitzky je sodil, da ovadena skupina, brez pravega voditelja, menda še ne tvori kake resnične tajne družbe, vendar je guvernerju naročil, naj že v kali onemogoči, da bi širila kake »pogubne liberalne ideje«. Sredi meseca februarja l. 1822 je potem guverner poročal na Dunaj, da bo ukazal te ljudi strogo nadzorovati, vendar tudi on sodi, da po vsej priliki ne gre za kako tajno družbo, temveč le za ovadbo iz kakega osebnega maščevanja. Sedlnitzky je pa navzlic temu dne 19. VIII. 1822 guvernerju Schmidburgu ponovno naročil, naj strogo pazi na vse sumljive osebe, češ da mu je tudi cesar že večkrat ukazal, da morajo oblastva na vsak način onemogočiti vsak poskus zanesti v cesarske dežele delovanje tajnih družb, svobodomislecev in revolucionarjev.

*

Kakor sem bil omenil že spredaj, so se velesile že ob koncu dunajskega kongresa domenile, da se bodo po potrebi sestajale še nadalje in skupno reševale vsa tekoča pereča vprašanja. Metternich je bil srečen, da je mogel na takih »kongresih« zopet in zopet prepričevati svoje sobesednike o potrebi brezobzirnega zatiranja vseh opozicionalnih tokov, Angleži pa so gledali v njih pripravno sredstvo za reševanje raznih meddržavnih vprašanj, dočim se je samoljubni car Aleksander I. na njih rad predstavljal kot ljudomilega in svobodoljubnejšega zaščitnika narodov in se naslajal spričo občudovanja množic.

Prvi tak kongres se je zbral meseca septembra l. 1817 v Aachenu in se je bavil predvsem z nezanesljivim položajem v Franciji. Na njem se je Metternichu posrečilo tudi ruskega carja prepričati o nevarnosti prevratnih idej, vendar so sklenili, naj okupacijske armade izpraznijo Francijo. Metternich je imel sicer pomisleke proti temu, češ da predstavlja Pariz še slej ko prej nevarno revolucionarno ognjišče, a končno se je vendarle vdal in francoski kralj je podal izjavo, s katero se je on nekako izrekel za politiko Svete alianse, ki je dobila s tem važno okrepitev. Povzročil je pa že aachenski kongres očitno Metternichovo mržnjo proti carju, ker so ruski agenti v Italiji hrabrili vse nasprotnike Avstrije, da so odklanjali pokroviteljstvo, ki ga je skušal Metternich vsiliti vsem italijanskim vladarjem, a v Nemčiji so vladarji nekaterih malih državic ravno pod carjevo zaščito proglašali Metternichu tako mrzke ustave.

Čeprav je skušal dunajski kongres doseči trajni mir in povsod trdno ustoličiti absolutistične režime, pa vkljub temu Evropa še nikakor ni mogla priti do resničnega pomirjenja. Zdelo se je, da drže velesile politični položaj trdno v svojih rokah, Sveta aliansa pa na svoji uzdi duhove, toda skoro povsod je vrelo z večjo ali manjšo silo dalje, kajti nikjer ni zavladala tista enakost, po kateri so že izza francoske revolucije stremeli vsi prebujeni duhovi, zato so tudi na vseh koncih z večjo ali manjšo silo bruhale na dan zahteve po svoboščinah.

Parlamentarna demokracija je vladala zgolj v Angliji, a še ta je bila izrazito aristokratskega značaja in je temeljila tam vsa oblast predvsem na velikih zemljiških posestnikih. Edino v Angliji je vladala tudi svoboda zelo razvitega tiska, ki je zahteval razne sodobne reforme, toda »torijci« (današnji konservativci), ki so privedli Anglijo do zmage nad Napoleonom, so bili trdno odločeni še nadalje ohraniti vso blast v rokah aristokracije. V ta namen so se začeli tudi oni posluževati policijskih metod, ki so bile že v polnem razmahu na celini, zlasti ker tudi pri opozicionalnih »whigovcih« (današnjih liberalcih) niso našli dovolj odločnega odpora. Ker je pomenjala beseda »radikalen« tedaj še skoro isto kot zločinski ali anarhističen, so se upali v Angliji le redki nastopati v obrambo širokih ljudskih plasti, ki so prišle v velike stiske zaradi ostre gospodarske krize, ki je nastopila prva leta po vojni. Ta je zavzela tak obseg, da je prišlo ponekod celo do poskusov kmečkih uporov, do mnogih delavskih stavk in tudi tu do osnovanja nekaterih tajnih družb ter celo zarot. Vlada se je borila proti temu vrenju z vsemi nasilnimi sredstvi, ki jih je še dopuščal svobodoljubni angleški duh. Pomirjenje je začelo polagoma nastopati po l. 1820, ko je zopet poživljena trgovina premagala tudi gospodarsko krizo.

Še nemirnejša je bila seveda Francija, domovina velike revolucije. Dežela je ostala po Napoleonovem padcu 3 leta zasedena z angleškimi, pruskimi, ruskimi in avstrijskimi četami. Kralj Ludovik XVIII. je ob ob svojem zopetnem povratku obljubljal, da bo spoštoval bistvene pridobitve revolucije in ustavno vladavino, ker se je dobro zavedal, da nima plemstvo nobene opore več v narodu.

Toda rojalisti so hrepeneli le po maščevanju in so razvili po nekaterih predelih pravi krvavi teror ter izvedli nasilne volitve v skupščino. V njej so se izoblikovale 3 stranke: skrajni rojalisti (nazivali so jih na kratko »ultras«), ki so želeli radikalno iztrebiti sploh vse pridobitve revolucije; nasprotno krilo so tvorili »neodvisneži« (pozneje liberalci), ki so zastopali svobodoljubno meščanstvo; med obema tema skrajnostma je pa stala nekaka »sredinska« stranka, nazvana večkrat tudi »ustavni monarhisti«, ki so odklanjali na eni strani reakcijo, na drugi strani pa tudi vse nove revolucionarne pustolovščine. Pri volitvah l. 1816 so dobili večino »sredinci« ter nato izboljšali nekatere nedemokratične zakone ter z odlično gospodarsko politiko vnovič jako utrdili francoski mednarodni kredit. Ravno njihovi vladi je tudi uspelo, da je dosegla izpraznitev okupacijskih čet in državo zopet kot polnopravno uvrstila med velesile.

(Dalje prihodnjič)

Pri nas na Koroškem

ROŽEK

(† Dr. Luka Wolte — rožeški župan.)

V četrtek, dne 30. avgusta, se je rožeški župan g. dr. Luka Wolte s svojim vozom na cesti v Železno Kaplo smrtno ponesrečil, njegova soproga pa je zadobila težke telesne poškodbe.

Dr. Wolte je bil kot aktiven uradnik in tudi po upokojitvi kot župan rožeške občine skozi več kakor deset let vzoren delavec v službi javnosti, ki se je zavedal svoje naloge do skupnosti. Z zaupanjem so se ljudje obračali na njega, ko je bil uradnik deželne vlade in pozneje, ko je bil župan rožeške občine, kjer mu je bila skrb za vse občane brez ozira na strankarsko ali narodnostno pripadnost pri srcu. Razume se, da so se tudi Slovenci rožeške občine obračali na svojega župana v vseh potrebah in našli pri njem tudi polno razumevanje. Na žalost tozadevni njegovi nasveti v deželnem merilu niso našli odmeva, čeprav si je on mnogo prizadeval, ker je njegovo poznanje deželnih prilik narekovalo dolžnost dati v deželi enemu in drugemu pravico.

Vse svoje življenje je pokojni ostal z dušo in telesom Rožan, doma iz Šmarjete v Rožu. Dobrohotnost, značajnost in sočutje so bili odlike njegove osebnosti. Na hribčku nad Rožekom je ustvaril svoji družini domek, katerega je negoval z veliko ljubeznijo, od tam je občudoval lepote koroške zemlje in koval načrte, da bi pomagal svoji rožeški občini. Najbolj ga bo pogrešala njegova družina, enako ga bodo pogrešali rožeški občani. Naj si po 78-letnem trudapolnem življenju odpočije v domači zemlji!

Kmetijska šola v Tinjah

bo v začetku novembra 1961 začela s poukom, ki traja do konca marca 1962.

Starše prosimo, da dobro premislijo, kam bodo poslali sina, da si pridobi gospodarsko izobrazbo. V Tinjah si pridobi, če hoče, poleg gospodarske izobrazbe še umsko-srčno izobrazbo.

Ti fant pa, ne zamudi zadnje prilike, da si pridobiš še najnujnejše znanje za življenje!

Prijavo ali pa vprašanja naslovite na:
Kmetijsko šolo v Tinjah —
B. Bildungshof, Tainach.

Vodstvo Kmetijske šole v Tinjah

BORLJE V ZILJSKI DOLINI

(Jožeta Felaherja mlajšega, ni več)

Pred kratkim je v bolnici na Dunaju umrl komaj 36 let stari posestnik Jože Felaher, po domače Melharč iz Borlj. Pokojni je izviral od Trbišnika v Melvičah in je pred leti prevzel Melharčevo domačijo po svojemu dedu, Cimermanu, bivšem dolgoletnem slovenskem županu občine Goriče, ki so ga nacisti odstavili z županskega položaja. V aprilu 1942 je bil pokojni — star komaj 17 let — obenem s starši, sestro in staro materjo od nacistov izseljen v taborišče Frauenaurach v Nemčiji, kjer se je v raznih krajih nahajal na prisilnem delu. Toda čeravno je v izselitvenem dekretu vsa družina bila označena kot »protidržavna«, sta bila pokojni in njegov oče mobilizirana v hitlerjansko vojsko. Poslan je bil na fronto v Francijo. Ob koncu vojne je bil Jožef na zapadni fronti ujet in se je šele po daljšem času vrnil domov. Zaposlil se je v lesni stroki in v kmetijstvu, poročil se je Heleno, rojeno Koler, iz Vitenč. Kal bolezni pa si je nakopal že v izseljeništvu. Zapušča mlado ženo in 9 let starega sinčka Pepija, ki bo očeta najbolj pogrešal.

Kako je bil priljubljen, je pričal njegov pogreb. Velike množice slovenskega prebivalstva od Bistrice pa do Limarč pri Šmohorju so dne 15. avgusta spremile pokojnika na domače pokopališče v Borljah in počastile njegov spomin. Med temi so bili vsi člani požarne brambe v Melvičah, ki so nosili krsto, ki so poleg drugih prinesli njihovemu pokojnemu članu lep venec.

Pogrebne obrede je opravil č. g. Viljem Mucher, sedanji župnik iz Št. Jurja na Zilji, ki obenem upravlja že dalje časa faro Borlje. Pred pogrebom je bil naprošen, da bi se na pokopališču zahvalil vsem udeležencem pogreba v obeh deželnih jezikih. To pa je odločno odklonil z neprimerno opazko: »To učinkuje šaljivo« (»Das wirkt spassig«). Pač pa je župnik pri odprtem grobu imel zelo dolg nemški govor, kot je tudi poprej molitve v cerkvi opravil samo v nemškem jeziku, kljub temu, da je bilo 99 odstotkov vseh udeležencev Slovencev — Ziljanov. Ta župnikov nerazumljivi postopek je pomenil grobo žalitev narodno zavednih slovenskih udeležencev pogreba, ki so se upravičeno zgražali nad takim zadržanjem tega dušnega pastirja. To pa ni bil prvi primer. Ko je umrla gospa Hebein, mati univerzitetnega profesorja dr. Josipa Hebeina iz Mišelč pri Št. Jurju v Ziljski dolini, in je slednji prosil župnika Mucherja, da bi imel ob grobu slovenski govor, je ta odklonil, imel pa je nato nemški govor. Čeravno imenovani gospod obvlada slovenski jezik, je v dveh slovenskih farah — Št. Jurij in Borlje v Ziljski dolini — slovenski jezik popolnoma odpravil iz cerkve.

Tako izgleda v praksi »slovenizacija« Koroške, proti kateri se tako vneto bori neki Hermagoras Schribar v svoji brošuri žalostnega slovesa »Minderheit ohne Maske«, namreč da je moč Slovencu celo d v o j e z i č e n nagrobni govor, meni nič, tebi nič, odreči. Tako postopanje, ki smo ga gori opisali s polno navedbo imen, je pač v duhu pisca omenjene brošure, ki na strani 27 pravi, da so nacisti (»Nazionalsozialisten«) na Koroško itak prepozno prišli (»ja viel zu spät gekommen sind«).

ST. JAKOB V ROŽU

(To in ono)

Mnogo bi imeli povedati iz naše rožanske centrale, pa poletno delo nas močno ovira pri tem sicer prijetnem poslu. Torej samo nekaj malega in na kratko. — Konec avgusta je imela naša Posojilnica svoj redni občni zbor. Na njem je odbor podal svoj delovni in številčni obračun, iz katerega je bil predvsem razviden idealizem naših zadružnikov. Sicer pa je odbor lahko s ponosom pokazal na novo popravljeni Narodni dom, ki spet nosi na pročelju ime svojega lastnika, t. j. Posojilnice, v obeh deželnih jezikih. Zgoraj pa bo blestel častitljivi in ponosni stari naziv kulturnega in zadružnega doma. Medtem je dom namreč sprejel tudi novo poživljeno prosvetno društvo »Rož« pod svojo streho. Nadejamo se, da bo v novo prirejeni društveni sobi v jeseni dovolj mladega življenja, **dela in snovanja.**

Vse poletne mesece smo imeli tudi med nami mnogo tujcev in sicer ponajveč Westfalcev, ki so se o lepotah doline in kraja laskavo izražali.

Naša občina snuje medtem med drugimi napeljavo vodovoda v okviru velikega baškega projekta, po katerem bodo čvrsti vrelci izpod Bliščeče pojili kar pet ali šest obrobnih občin in celo še preko Drave. V interesu Porečanov in Srejancev bi predvsem bilo iskreno želeti, da se končno uresniči prepotrebna oskrba gospodinjstev in gospodarstev z higijensko neoporečno pitno vodo. Nekoliko več aktivnosti bi od strani občine želeli glede naših potov in sicer predvsem zato, ker se ji nudi v teh tednih edinstvena prilika, da se pri tem lahko posluži velikih bagerjev, ki gradijo novo avtocesto vzdolž naše lepe doline. — Gospodarsko se moderniziramo vedno bolj. Komaj je izginila kosa in je na njeno mesto stopila motorna kosilnica in komaj je traktor izpodrinil konja, že se bavimo z mislijo, kako bi si prištedili s kombajnom žetev in mlatev hkrati. Doslej je prihajal med nas ta moderni stroj z one strani Drave, sedaj pa nameravajo v Podgradu nabaviti lastno skupno kombinirano kosilnico in mlatilnico. Ta podjetnost žene druge, da bi se osnovala moderna ledenica (Tiefkühlanlage), s katero imajo ponekod lepe uspehe. Trenutno pa bi bila vsem gospodarjem zadružna priprava sladkega mošta spričo preobilne sadne letine in nizkih sadnih cen velikanskega pomena. — Štikrovemu ateju iz Št. Petra, ki je na zdravljenju v graški kliniki, želimo čimprejšnje okrevanje.

ŠTEBEN PRI MALOŠČAH

(Dekleta so bila na Dobraču)

Na Dobrač gremo, tako smo sklenile dekleta štebenske župnije že majnika, ko se je tajal sneg na planinah. Odkar pa je še bolj zaprta meja na Svete Višarje, kamor smo vsako leto napravile farno romanje, smo si še bolj želele, da vsaj doma poromamo na kako Marijino goro. Tako smo se po večerni maši na praznik župnikovega patrona domenile, da gremo v nedeljo, 27. avgusta popoldan na Dobrač. Prosile smo še gospoda župnika, da gredo z nami. Kdor je mogel, se je oprostil za en dan in tako se nas je zbrala kar lepa dekliška družina.

Lepo in toplo vreme nam je prav prišlo. Peljale smo se z vlakom do Beljaka in od tam z avtobusom do Svetega Duha pod Dobračem. Od tam pa smo šle po gozdni in senčni poti dobre 4 ure do vrha. Najhitrejše so občudovale vrh Dobrača sončni zahod. Vse skupaj pa smo videle morda prvič v življenju s take višine, kako krvavo rdeče se dviga mesec daleč na vzhodu. V planinski koči smo si poskrbele vsaj zasilno ležišče. Nato smo z vrha pozdravljale ponoči lepo razsvetljene Višarje in zrle pod nami v dolini razsvetljene vasi Ziljske doline in Zgornjega Roža. Skupno večerno molitev v tej čudovito razsvetljeni noči smo zaključile z Marijino pesmijo. — S skupnim ležiščem nismo bile zadovoljne, saj smo se vseeno dobro odpočile od naporne in dolge poti na Dobrač.

Zgodaj zjutraj je bilo vse na nogah, da bi doživele sončni vzhod v planinskem svetu. Veličastno vstaja sonce. Mrak se umika in vedno jasneje se vidijo vasi in cerkve, reke in jezera, pota in ceste v dolini, okrog nas pa gorski velikani na jugu in zapadu.

Ob 7 smo se zbrale v tako imenovani »nemški« cerkvi k sv. maši, ker »slovensko« cerkev ravno popravljajo. Vesele smo bile, da to Marijino cerkvico popravljajo. »Marija Pomagaj«, na katero nas spominja lepo izdelani relief v belem marmorju na oltarju, naj bogato poplača žrtve, ki so združene z delom na taki višini in strmini.

Žalosten vtis pa je napravila druga, precej večja »nemška« cerkev na vrhu Dobrača. Neurje poleti, viharji ter sneg in mraz pozimi napravijo marsikatero škodo na strehi, zidovih in oknih. Strop v ladji se bo s časom podrl, stene so vlažne in se krušijo, leseni kor še za silo stoji, okna so deloma razbita in prestreljena. Baročne oltarje bi bilo treba obnoviti. Res žalosten je pogled v to staro in prostorno cerkev na tako lepem razglednem prostoru.

Ta Marijina cerkev je žalostna slika marsikaterega mladega človeka našega časa. Molile smo in pele med mašo in sprejele sv. obhajilo. Po maši smo se v toplem sončnem jutru okrepčale z vsemi dobrotami, ki smo jih s seboj prinesle. Nato smo se podale na vrh in se kar nismo mogle nagledati planin in dolin z vasmi in cerkvami. Opoldan pa smo morale zapustiti ta lepi planinski raj. Med molitvijo in petjem, razigranim veseljem in resnim razgovorom smo prišle v dolino, od koder smo se z avtobusom in vlakom vrnile domov.

Naše prireditve

ŠKOCIJAN

Združeni moški in mešani zbor Št. Vid — Železna Kapla priredita v nedeljo, dne 10. septembra ob 3. uri v farni dvorani v Škocijanu koncert.

Ker imamo v sezonskem času tudi tujce med nami, bodo na sporedu slovenske in nemške narodne in umetne pesmi.

Znani trio »Korotan« bo skrbel za povezavo. Pela bosta tudi Rozi in Roki Bučovnik.

Vabi župnijski odbor

Državna realna gimnazija in gimnazija za Slovence

OBJAVA

PONAVLJALNI IN SPREJEMNI IZPITI

Ponavljalni izpiti so v ponedeljek, dne 11. septembra ob 8. uri v šolskem poslopju Lerchenfeldstrasse 22.

Sprejemni izpiti za vse razrede so v torek, dne 12. septembra ob 8. uri.

V sredo, dne 13. septembra 1961, je v času od 14. do 16. ure vpisovanje za vse razrede.

V četrtek, dne 14. 9. je ob deveti uri šolarska sv. maša in ob 13.45 uri prvi redni pouk.

Uradne ure so vsak četrtek od 8. do 10. ure.

Ravnateljstvo

Šestošolke v gospodinjski šoli

»Parádokson« boste rekli, ki poznate gimnazijski študij. In vendar je resnica, da smo se slovenske gimnazijke — namesto da bi buljile v učne knjige, en mesec učile praktičnega gospodinjstva ter urile v kuhanju in šivanju v gospodinjski šoli v Št. Jakobu v Rožu.

Gospod ravnatelj dr. Joško Tischler nas hoče vsestransko pripraviti za bodočnost in je že lani zasnoval načrt za gospodinjski tečaj. Po mnogem prizadevanju je dosegel, da so ga vodile strokovno izobražene slovenske šolske sestre.

19. julija smo se odpovedale počitniški prostosti, nekatere z navdušenjem, druge pa v prepričanju, da nam bo tečaj mnogo koristil. V takem razpoloženju smo se prvi dan znašle v šolski kuhinji. Po receptu je kuhala vsaka svojo jed. Vsake tri dni smo delo menjale. Tako smo se naučile kuhati vse jedi, ki so se vrstile ves mesec — od navadne juhe do fine torte. Recepte je pripravljala učiteljica pozno v noč, ko smo me sanjale o zlatih gradovih svojega življenja. V prvih dopoldanskih urah nam je č. sestra učiteljica razlagala jedilnik ter nas navajala v hranoslovje. Popoldne pa smo bile v šivalnici. Ko bi nas videli, s kakšnim veseljem smo delale prve strojne šive, kaj šele prve obleke. Vsaka bo lahko nosila obleko, ki je njen izdelek. Nekatere so delale posteljna pregrinjala z narodnimi motivi.

Zelo nas je zanimala nega dojenčka. Pozorno smo sledile temu pouku in praktično poskušale na lutki.

Gospod katehet nam je v razgovorih dajal navodila za krščansko življenje v družini in v širšem občestvu.

Ob sklepu se je gospod ravnatelj z našimi starši prepričal o tečajnih uspehih. Zadovoljni so bili z našim gospodinjskim napredkom. Me pa smo hvaležne idealnemu g. ravnatelju in požrtvovalnim čč. sestram učiteljicam, da so nam to življenjsko šolo omogočili. Prisrčna vam hvala!

O. A.

Sprejmemo
dva vajenca za tiskarno

Pogoj: znanje slovenščine in nemščine, dokončana glavna šola ali nižja gimnazija ter telesna usposobljenost

Pismene prijave pošljite na:

Družbo sv. Mohorja v Celovcu
KLAGENFURT, Viktringer Ring 26

Uživati ali krščansko živeti

Skoraj od povsod slišimo tožbe, da primanjkuje redovniških in duhovniških poklicev. Posebno v deželah, ki doživljajo velik materialni, gospodarski razmah in so se komaj prikopale do blagostanja, je pomanjkanje Bogu posvečenih poklicev vedno večje. Med vzroke tega stanja navajajo predvsem vsesplošno nagnjenje sodobnega človeka k uživanju in lagodnemu življenju brez odpovedi in žrtve.

Zanimiva pa so poročila iz dežel najvišjega blagostanja, iz Združenih držav Severne Amerike, da je tam posebno po zadnji vojni število redovniških in duhovniških poklicev zelo naraslo. Sinovi bogatih industrialcev in uglednih javnih delavcev si privzemajo redovniško obleko in kot služabniki oltarja zelo ugledno živijo.

Nekateri hočejo ta pojav razložiti kot znamenje, da so se ti ljudje lagodnega življenja že preobjedli, pri čemer so spoznali, da jim razkošje ne more zadovoljiti srčnega hrepenenja po sreči, in so se zato podali na pot, ki vodi k duhovni sreči.

Morda imajo nekoliko prav oni, ki tako mislijo. Vendar bodo še drugi vzroki, ki bodo bolj tehtni in bolj sprejemljivi. Na to vprašanje je skušal odgovoriti tudi ameriški televizijski pridigar, škof Fulton J. Sheen, ki je s svojimi pridigami »Življenje je vredno živeti« postal slaven.

V času boja proti materializmu je nevarno, da nas zapeljejo čustva in da se zaletimo. Iskreni moramo biti, ko kritično presojamo zmote materializna, pa naj jih prinese vetrič iz Sovjetske zveze ali pa uživanja željna stvarnost med nami. Preko dejstva, da ljudje ljubijo življenje in ga hočejo uživati, ne moremo. Ker jim materializem to obljublja, četudi tega nikdar ne dá, mu mnogi v upanju sledijo. To stremljenje je povsem zdravo, kar moramo vsakomur priznati, tudi nasprotniku. Ali morda kaže delavce tolažiti s tem, da jim bo v nebesih dobro šlo, če pa bi oni hoteli dobro življenje tudi tukaj na zemlji . . . ?

Škof Sheen je v svojih znamenitih govorih in s knjigo »Življenje je vredno živeti« dosegel uspeh v tem, da je priznal to dejstvo in skušal dnevno amerikansko življenje, pa naj bo še tako »materialistično« in prignano do skrajnih mej komodnosti, potrditi in priznati, nato pa mu dati višji, večni smoter.

Na številnih primerih iz pisanega ameriškega življenja prikazuje, kako živi moderni človek v deželi, ki je dosegla višek udobja. In vendar ima tudi to življenje še višji namen, ki ne more biti v nasprotju s izsledki človeške pridnosti, spretnosti in praktičnosti. Saj so tudi vse dobrine, ki jih nudi amerikansko življenje, sad naročila: »Podvrzita si vso zemljo . . .« Zato je treba tudi amerikanskemu načinu življenja vse odkritosrčno priznati in sprejeti vse — razen greha. Greh pa ni uživanje dobrin, četudi najbolj razkošnih, marveč zloraba leteh v nečastne namene. Tako more tudi človek v udobju najti zvezo proti nebesom.

Za mladino in prosveto

Delovanje framasonov

Ako slišimo, da je pri kakšni veliki akciji sodelovala ali odločala svetovna framasonerija, že vemo, da gre pri tem za dejanje, ki je v škodo katolicizmu. Katoličani upravičeno tako sodijo o prostozidarstvu, ki je skozi dvesto let svojega delovanja že tolikokrat pokazalo svoje nasprotje do vsake nadnaravne vere, posebno pa še do katoličtva.

Loža in vera

Ko je leta 1717 bila ustanovljena prva prostozidarska loža v Londonu (z imenom »Angleška velika loža«), je bilo v pravilih posebej poudarjeno, da je verovanje v Boga temelj delovanja in sožitja v loži. Toda kmalu je v vrstah prostozidarjev, ki so se naglo razširili tudi po ostali Evropi, začel prevladovati brezbožen in proticerkven duh. Zlasti v romanskih deželah, predvsem v Franciji, je v teku prvih sto let popolnoma prevladala brezbožna smer in leta 1878 je končno prišlo do preloma in nastala je druga velika loža z imenom »Veliki Orient« v Parizu. Nekako neopredeljeno stališče do vere v Boga zavzema švicarska loža »Alpina« in pa lože med germanskimi narodi, ki se zavzemajo za »nedogmatično krščanstvo«, kar pomeni, da si po svoje razlagajo vero in od nje sprejemajo, kar jim pač ugaja.

Koliko jih je?

Kakor že vemo, so prostozidarji razširjeni po vsem zapadnem svetu in jih štejejo 10 milijonov. Po svojem zadržanju do vere v Boga se v glavnem ločijo v dve smeri: zmernejšo vodi Anglo-amerikanska velika loža, drugo radikalnejšo pa pariški Veliki Orient. Angleška velika loža šteje okrog 4 milijone bratov; največ svojih organizacij-lož ima v Severni Ameriki, kjer obstaja nad 20.000 lož; nekaj pod 4.000 lož pa je v Evropi. Te anglo-amerikanske lože se posvečajo posebno družabnosti in dobrodelnosti ter zahtevajo od svojih članov vero v Boga ali Velikega arhitekta v katerikoli obliki.

Skoraj enako število članov šteje tudi pariški Veliki Orient in je razširjen največ po romanskih deželah (Francija, Španija, Italija itd.) ter v Južni Ameriki, Mehiki in po Balkanu. Skoraj po vseh teh deželah je v času zadnjih sto let prišlo do hudih nasprotij med katoliško Cerkvijo in državo, katere vodstvo so si znali pridobiti vidnejši framasoni, ki so kmalu izzvali kulturni boj. Tako nam je znano, da je bila v Franciji Cerkev oropana vseh pravic do vzgoje in popolnoma izrinjena iz javnega življenja. Podobno je bilo v Italiji v času osvobodilnih vojn, v Španiji in na Portugalskem, kot nam je znano iz zgodb o dogajanjih v Fatimi pred skoraj petdesetimi leti. Povsod je namreč odločalo masonstvo v zadevah javnega življenja.

Spor med ložami

Ker je med obema velikima ložama (London — Paris) tako globok spor, zato obe tudi nimata med seboj uradnih stikov. Tudi ne obstaja kaka prostozidarska internacionala.

Da je ta spor resničen, potrjuje tudi značilen dogodek, ki se je dogodil leta 1950, ko je Angleška velika loža formalno izobčila iz svoje zveze Uruguajsko veliko ložo (Montevideo), ker je sprejemala v svoje vrste tudi brezbožne člane. Angleški masoni so tedaj pisali v Montevideo: »Vi ste v zmoti glede pravega smisla prostozidarstva. Resnično prostozidarstvo je vera. Vera, ki jo je treba imeti, se izraža v tem, da se krščanskemu Bogu izkazujejo pravo češčenje.«

V anglo-ameriških ložah so včlanjeni tudi nekateri anglikanski škofje in dr. Fisher, ki je bil do letošnjega leta primas in poglavar anglikanske cerkve, je bil pred škofovskim imenovanjem celo kaplan londonske vélike lože. Prav tako so masoni mnogi protestantovski duhovniki v Angliji in Ameriki. Vendar pa je tudi večja anglikanska skupina duhovnikov in škofov, ki se vztrajno bori proti temu, da škofje in duhovniki pripadajo prostozidarjem, češ da to ponižuje božje služabnike. A vse to prizadevanje je bilo doslej brez uspeha. Anglikanski člani lože se izgovarjajo s tem, da bi ob njihovem izstopu tudi Angleška vélika loža zašla čisto v brezverske vode.

Že iz povedanega je razvidno, da je duh masonerije v bistvu krščanstvu nenaklonjen in to celo pri zmernejših Anglo-Amerikancih. Vedno očitneje namreč postaja tudi dejstvo, da pridobiva Veliki Orient in njegovo zadržanje do religije mnogo simpatij v Ameriki in so mnogi, ki odobravajo njegov laicizem in borbenost proti Cerkvi. Na splošno pa je opaziti, da so lože do krščanstva pomirljivejše, dokler so kristjani nedelavni, in imajo opraviti predvsem s protestantskimi sektami. Toda čim zadenejo na katolicizem, ki ima drugačne pojme o razmerju vere in Cerkve do sveta in življenja kakor pa neživljenjski protestantizem, tedaj postanejo tudi anglo-ameriške lože bojevite in se ne ločijo veliko od Velikega Orienta.

III. gimnestrada v Stuttgartu

V času od 26. do 30. julija t. l. se je vršila v Stuttgartu (Nemčija) III. gimnestrada, kar bi se reklo po naše svetovna telovadna prireditev. Značilno pri teh prireditvah je to, da ne tekmujejo narodi v nastopih, odnosno vajah, s katerimi se predstavljajo občinstvu in kažejo svoj način telesnih vaj, temveč hočejo le pokazati, kako se telesno vadi mladina v njihovi domovini, pa bodisi v gimnastiki, talni telovadbi, v vajah z orodjem ali na orodju itd. Ker je to največja svetovna telovadna prireditev (večja udeležba kot pri olimpijskih igrah), je prav, da se tudi mi nekoliko seznanimo s tem gibanjem, ki igra dandanes pri vsej mladini sveta izredno važno vlogo. Saj je danes včlanjenih v mednarodni telovadni zvezi 49 narodov, odnosno držav.

24 narodov z 10.000 telodvadci

je sodelovalo v Stuttgartu, ki so kazali svoje sisteme od smotrene gimnastike pa do vrhunske umetnosti na orodju. Ogromno prostorov so pripravili za to priliko, saj so potrebovali za vse nastopajoče nič manj kakor 360 velikih in 1500 majhnih telovadnih orodij za razne vaje. Ta svetovna telovadna prireditev je daleč prekašala prejšnji dve (leta 1953 v Rotterdamu-Holandija in leta 1957 v Zagrebu-Jugoslavija). Nad tričetrt ure je trajal pohod sodelujočih v stadion. Po končanih pozdravih, ki so vedno na dnevnem redu ob takih prilikah, se je pričel nastop posameznih narodov. Preveč prostora bi zavzelo, če bi hoteli vse vsaj na kratko opisati, zato se bom dotaknil samo najvažnejših točk. Belgijski telovadci in telovadkinje so nastopili s krasno in težko kompozicijo. 200 švedskih elitnih telovadk je pokazalo stvari, ki jih vidimo le še na olimpijskih igrah in, kar je najbolj značilno: z izredno eleganco in enotnostjo v ritmu in taktu ob glasbeni spremljavi. »Via rhythmica« se imenuje telovadna kompozicija, ki bi jo lahko imenovali tudi »Himna ob ritmu«, s katero so se predstavile nemške telovadkinje z raznimi plesi, vajami z obroči, kiji, kolebnicami itd. Švicarji so nastopili s svojimi tradicionalnimi in težkimi vajami simultano na osmih bradljah in osmih krogih. Je to nekaj edinstvenega in izredno težkega, kajti vseh osem telovadcev mora izvajati vaje istočasno in enakomerno, kakor bi bil samo eden! Je to specialiteta Švicarjev, katerim ni kos nihče drug na svetu. Pri tako zvani telovadni umetnosti narodov so nastopili tudi najboljši telovadci na orodju. Najbolj se je odlikoval **Slovenec Cerar** iz Ljubljane in so ga strokovnjaki že ob tej priliki neoficialno proglasili za evropskega prvaka (kar se je v Luksemburgu dejansko tudi zgodilo, o čemer bomo posebej poročali).

Pri raznih nastopih so se posamezni narodi močno prizadevali, da bi pokazali nekak prerez svojega telovadnega gibanja.

Ivo Kermavner

Za dekleta:

Bil sem najsrečnejši . . .

Mož, ki je prepotoval že skoraj ves svet in doživel marsikaj, o čemer se nam še sanja ne, pripoveduje sledeče. Prijatelji so ga kar zavidali za njegovo bogastvo, ki mu je dovoljevalo, da je mogel toliko potovati, so ga nekoč vprašali: »Kdaj ste pravzaprav bili najsrečnejši v svojem življenju?

Takole je bogati mož odgovoril: »Ko sem v Monakovem zbolel za legarjem in ležal v bolnici.« Začudeno so vprašali naprej: »Kaj so to res bili vaši najlepši dnevi?« Odgovor pa se je glasil: »Res. Stregla mi je neka bolničarka in vse življenje ne bom pozabil njene angelske miline in potrpljenja. Bil sem ji tujec in je razen mene morala noč in dan streči še drugim bolnikom — toda vseh osem tednov ji je bilo obličje kakor ožarjeno z dobroto — nikoli ni bila niti malo čmerna ali nataknjena. Moram priznati, zdelo se mi je, kakor da sem v nebesih.«

Bogatin, ki si je mogel privoščiti vsega, kar more nuditi svet, pa trdi, da je preživel najlepše dneve svojega življenja v bolnici. Koliko revežev mu zavida njegovo lagodno in brezskrbno življenje! In temu možu se toži po monakovski bolnici, kjer je bil bolan za legarjem. Zakaj se mu toži? Odgovor je za njegove razmere nenavaden in skoraj neverjeten. In vendar je resničen, saj ga sam daje: » Ker so nebesa pravzaprav v ljubezni in ne v denarnici. Najlepše in najganljivejše na svetu je vendar usmiljenja polna ljubezen, ki si ničesar ne želi, hoče pa le služiti in zdraviti. Saj vse, kar si moremo kupiti z denarjem, ni nič v primeri z dobrotnim obličjem, ki se sklanja nad nami in nas tolaži. In čim več ima kdo denarja, tem manj je razmeroma deležen prave ljubezni.«

Vsako dekle more postati taka bolničarka v današnjem mrzlem svetu, če je vedno polna tihe pripravljenosti in žari kakor zvezda nad temino vsakdanjosti. Biti more poosebljena dobrota in svetost. Postati taka bolničarka današnjemu bolnemu svetu je ena najodličnejših služb, ki jo more doseči sodobno dekle!

Deklištvu naših dni velja živo priporočilo: Bodite bolničarke v pravem pomenu besede! Ne mislim, da pojdite naravnost v bolnice. Ne — le v mislih imejte ono bolničarko v monakovski bolnici in vprašajte se, ali bi ji ne bile rade podobne. Kako vse drugače bi bilo na svetu, ko bi take bolniške sestre ne imele opraviti samo po bolnicah, ampak tudi pri zdravih in močnih, jeznih in prevzetnih, lakomnih in ozkosrčnih, upornih in občutljivih. Kaj, ko bi vsi ti od živem zgledu kdaj občutili, kaj je ljubezen in kaj požrtvovalnost, in bi tudi sami zahrepeneli po vsem tem?

Toda postati dobra bolničarka ni mogoče kar čez noč. Mnogo je treba študirati, še več pa se uriti in boriti s samim seboj. Vrh vsega mora vse svoje udobje žrtvovati neskončnemu potrpljenju . . . Ampak z vajo se lahko naučimo — in kdor goreče hrepeni, da bi svojim bližnjim bil sonce, bo polagoma tudi njemu zasijalo obličje.

NEKOLIKO LEPEGA VEDENJA:

Obisk smo dobili

Hoditi v goste in sprejemati goste postaja vedno bolj pogosta oblika družabnega življenja. Kmečki ljudje omejujejo svoje obiske pri sorodnikih in znancih še vedno na večje praznike, dočim se meščani in delavci mnogo med seboj obiskujejo.

Že na tem primeru naše svojevrstne znanke in njenega moža bomo mogli marsikaj razbrati in spoznati, kakšno naj bo naše zadržanje ob obisku.

Krivico bi delali naši gospe »Marihen« — kakor se je naša Marička rada imenovala, kadar je bila v »boljši družbi« —, če bi ji očitali, da je skopa in odklanja vsak obisk. Nasprotno: zelo rada sprejema obiske prijateljic in prijateljev in tudi znancev, toda le tistih, ki so ji po volji. Če ji pa kdo ni po godu, ga zelo hladno sprejme; najrajši bi kar pred njim vrata zaprla. Sicer pa s svojim neprijaznim in nevljudnim obnašanjem gostu kmalu jasno pokaže, da ni dobrodošel. Ona že ve, kaj mora storiti, da bo gost kmalu tudi odšel. Med takim neljubim obiskom opravlja naprej svoja dnevna opravila, od časa do časa gre iz kuhinje v sobe ali celo na dvorišče in gosta pusti samega, sicer pa mu razklada, koliko ima dela in z delom nikamor ne pride, večkrat pogleduje na uro, ki kaže, kako hitro čas beži, in podobno. In gost — če le ni preveč neroden— navadno uvidi, da ni dobrodošel, vstane in gre.

Pa se je zgodilo, da ga je gospa Marička s to svojo muhavostjo kar grdo polomila. Nekega dne, ko je bila sama doma in je v dopoldanskih urah pripravljala kosilo, potrka nekdo na vrata. Ko v vsej naglici teče k vratom — pričakovala je namreč najboljšo prijateljico, ki ji pogosto ob tej uri prinese najnovejše vesti —, pa v njeno razočaranje stoji pred njo gospod srednjih let. Ko se ji je predstavil in vprašal po možu, ga je sicer povabila in sicer kar v kuhinjo in malomarno rekla, da naj moža počaka, saj mora kmalu priti.

Gospod se je skromno usedel v kot kuhinje in je gospodinji, ki je v naglici pripravljala kosilo, odgovarjal na radovedna vprašanja. Med pogovorom pa gospa zve, da je ta gospod novi vodja delavnice, v kateri je njen mož uslužben, torej možev predstojnik. Kako je zardela v obraz in ni mogla skriti, kako ji je nerodno! Začela se je z gostimi besedami opravičevati, popustila delo v kuhinji in odvedla gosta v sprejemnico. Tu mu je takoj ponudila kozarček slivovke, a gospod je odklonil. V upravičeni užaljenosti je samo še naročil, da naj mož še isti dan pride k njemu, nato pa se je poslovil.

Kmalu nato se je vrnil mož in gospa »Marihen« pove v strahu, kaj se ji je zgodilo. Še nikdar ni bil njen mož tako hud, saj ga je on povabil na obisk.

G O B E

Gobe rastejo od zgodnje spomladi do pozne jeseni. V sušnih letih je malo gob, letos pa jih je več, zato nabirajmo le mlade, trde, jedrnate gobe, nikakor pa ne starih, ki so že popolnoma mehke, razpadajoče in razjedene od črvov! Obrezati in osnažiti je treba gobo takoj pri nabiranju. Pri tem je treba starejšim gobam odstraniti plast pod klobukom. Doma gobe takoj zrežemo in razgrnemo na hladnem, zračnem in suhem prostoru. Več kot eno noč naj gobe ne ležijo nerazrezane. Nabrane gobe moramo kmalu pripraviti za jed ali pa jih posušiti ali vložiti v kis.

Dobro očiščene in v lističe narezane gobe pred kuhanjem in praženjem dobro operemo v mrzli ali mlačni vodi in jih pustimo, da se dobro odcedijo in da izgubé gozdni duh. Če gobe poparimo ali operemo v vroči vodi, izgube svoj dober okus. Vsako gobjo jed pripravljamo v dobro pološčeni ali pocinjeni posodi, ker v navadni, železni kozici gobe izgube lepo barvo in dober okus. Kdor ima slab želodec, naj uživa le dobro sesekljane ali zmlete gobe. Nikdar pa ne jejmo postanih ali pogretih gobjih jedi, ker so lahko že škodljive ali celo strupene.

Naj vam še nasvetujem, kako pripravimo okusne gobje jedi.

Praženi jurčki: Osnažene jurčke, lisičke in druge užitne gobe razreži v tenke rezine! Operi jih v topli vodi ter hitro odcedi, da se ne napijejo preveč vode. V kozico daj žlico masti, in drobno zrezane čebule! Ko ta zarumeni, dodaj gobe, malo soli, strtega česna, zelenega peteršilja in malo popra. Praži tako dolgo, dokler iz gob ne izhlapi voda. Nato potrosi gobe z žlico moke in, ko zarumeni, zalij z juho ali vodo, prilij pičlo žlico kisa in dodaj nekaj žlic kisle smetane. Ko so gobe prevrele, jih daj na mizo z mesom, krompirjem ali polento.

Ocvrte gobe: Očiščene klobuke jurčkov zrežemo v pol prsta debele rezine. Potrosimo jih z drobno zrezanim peteršiljem in drobno soljo, povaljamo v moki, jajcu in drobtinah. Cvremo jih na masti ali na maslu. Naložimo jih okrog obare ali prikuhe in jih damo na mizo. — Še na drug način lahko pripravimo ocvrte gobe: Gobove rezine pripravimo tako kot prej omenjeno, jih potrosimo s strtim česnom in pustimo, da se nekoliko razsolé. Nato rezine rahlo ožmemo ter pomakamo vsako posebej v dobro pripravljeno testo, ki ga pripravimo kot za omlete. Ocvrte damo na mizo s krompirjem in solato ali rižem.

V kis pa vlagamo gobice takole: Osnažimo majhne in trde jurčke; če ni dovolj majhnih, so dobri tudi večji, ki pa morajo biti trdi. Večjim gobam odrežemo steblo, ga prerežemo čez pol in, če je treba, tudi povprek. Klobuku odstranimo spodnje meso, če je že rumeno, sicer lahko ostane in ga tudi po potrebi prerežimo. Tako pripravljene gobe na hitro operemo in kuhamo v vreli, primerno slani vodi od 20 do 25 minut. Nato jih stresemo na cedilo, da se odcedé. Zavremo vinskega kisa, ki smo mu dodale nekaj zrn popra in lovorjev list. Gobe vložimo v dobro pomite kozarce, zalijemo s kisom, da pokrije gobe. Ko so se gobe s kisom popolnoma ohladile, nalijemo na vse to še en prst visoko olja. Kozarce zavežemo s celofanom ali pergamentnim papirjem.

Za zimsko shrambo

Dišavna zelišča za zimo

Dišavna zelišča nam pomagajo spreminjati okus jedem. Sveža vsebujejo precej vitaminov, rudninskih soli in dišavnih olj. Zelišča, oziroma dišavnice nabiramo tedaj, ko so v najlepši rasti. Sušiti jih pa ne smemo na soncu ali na vroči peči oziroma štedilniku. Mnogo več dišavnih snovi in ostalih sestavin bomo ohranili, če jih spravimo s soljo.

Pripravimo 1 kg svežih listov in vršičkov in sicer od ene same rastline ali pa tudi mešanih, ki se po okusu skladajo. Dobro očiščene in popolnoma suhe prav na tanko narežemo ali sesekljamo, zmešamo s 15 g zelo drobne soli in z vsem skupaj napolnimo steklene kozarce ali manjše lončene posode in zavežemo. Hranimo na hladnem. Tako pripravljena zeliščna konzerva je uporabna samo za slane jedi, za sladke ne pride v poštev.

Gobji ekstrakt

Osnažene gobe (najboljši so jurčki) zmeljemo na mesnem stroju, jih denemo v porcelanasto posodo ali v navaden kozarec za vlaganje. Osolimo, dobro premešamo in pustimo nekaj ur na hladnem. Na 1 kg gob damo 10 do 15 dkg soli.

Izločeno tekočino odlijemo in prevremo. Ko se ohladi, jo nalijemo v steklenice in steriliziramo. Steklenice postavimo v večji lonec z vodo in jih segrevamo z vodo vred, nato pa pustimo približno 20 minut pri temperaturi vrele vode. Ekstrakt uporabljamo za juho in razne omake.

Paprika z rdečim zeljem

Pripravimo si enakomerno debele paprike jim odrežemo pokrovčke s kratkim pecljem in izdolbemo osemenje, nato jih operemo in dobro osušimo. Rdeče zelje, lahko pa tudi belo, zrežemo na tanke rezance, ga osolimo, potresemo s kumino in postavimo za nekaj ur na hladno. Zelje vložimo v paprike, jih pokrijemo in zložimo v velike kozarce ali lončene posode. Vmes vlagamo drobno šalotko, česnove stroke in sem pa tja kak lovorov list. Polno posodo na vrhu obtežimo z deščicami in čez paprike zlijemo prekuhan in ohlajen kis. Posodo zavežemo s celofanom in postavimo na hladno.

Čez nekaj tednov je paprika godna. Narežemo jo na lepe rezine in z njo obložimo meso ali jo ponudimo kot vsako drugo solato.

Sončna očala

Kamorkoli dandanes v lepih sončnih dneh pogledamo, vidimo ljudi, ki si ščitijo oči s sončnimi očali. Morda vas zanima tudi zgodovina teh.

Natančne letnice rojstva očal ne poznamo, niti ne vemo imena njihovega iznajditelja. Nekateri viri zatrjujejo, da je že leta 2283 pred Kristusom neki kitajski cesar uporabljal leče iz gorskega kristala, kremena, topáza ali ametista ter z njimi opazoval gibanje zvezd.

Prvo zanesljivo omembo očal v taki obliki, kakor jih pojmujemo sedaj, najdemo v Konfucijevih spisih iz leta 500 pred Kristusovim rojstvom. Filozof zatrjuje, da je z njimi izboljšal vid nekemu čevljarju. Ne vemo pa, ali je Konfucij kaj vedel o zakonih optike — nemara je veroval le v zdravilno moč stekla samega. Pozneje, ko je v 13. stol. obiskal Kitajsko Marco Polo, pa so ljudje tam že uporabljali »leče, s katerimi so razbirali droben tisk«.

Močna povečevalna stekla so stari Grki in Rimljani uporabljali za izžiganje. Z lečami so brisali zapise z voščenih tablic ali prižigali ogenj — ter baje celo zažigali sovražne bojne ladje. Plinij je poročal, da so s povečevalnimi stekli zdravniki izžigali boleče tvorbe na koži.

Prve podatke o sončnih očalih imamo iz druge polovice 16. stoletja, ko so prvič uporabili barvno steklo za zavarovanje pred premočno svetlobo. Leče iz zelenega stekla so začeli izdelovati v Angliji leta 1561.

Zelo močna bela svetloba utegne oči poškodovati. Ultravioletni žarki sonca, ki se odbijajo od snegá, lahko povzročijo tako imenovano »snežno slepoto«, obolenje oči, ki ga spremljajo hude bolečine in ki utegne trajati nekaj dni. Nastane tedaj, kadar žarki poškodujejo celice roženice, ne pa zaradi učinka svetlobe na mrežnico.

Da bi se zavarovali pred snežno slepoto, Eskimi že stoletja nosijo varovalne lesene ali koščene naočnike, ki si jih privežejo okoli glave z usnjenimi jermeni. Svetloba vstopa le skozi ozek vodoraven razporek vsake ploščice. Podobne »slepnice« z razporkastimi odprtinami so v starih časih uporabljali tudi za zdravljenje škilavosti. Šele po letu 1844 so začeli uporabljati posebne prizme.

Kakega splošnega pravila o rabi temnih očal ni. Ob nekaterih očesnih obolenjih jih zdravnik predpiše, sicer jih pa ne kaže prepogosto nositi. Nanje se človek lahko toliko navadi, da jih nosi celo v oblačnem vremenu, kar pa očesu ni v prid.

Kuharska navodila

Ko listamo po zbirkah kuharskih navodil, se za marsikatero izmed teh navodil ne moremo odločiti, ker je preveč zahtevno in za naše razmere predrago. Navodila raznih sladic lahko poenostavimo in se nam bodo jedi vseeno posrečile, če vemo, katere in koliko posameznih sestavin smemo vzeti in s čim lahko ene ali druge zamenjamo.

Pričnimo kar pri jajcih. Pri stepanju beljakov v sneg pridenemo za vsak beljak žličko mrzle vode. Količina dobljenega snega bo dosti večja, tako da za jedi, za katere je predpisano večje število jajc, lahko vzamemo eno jajce manj. Paziti pa moramo, da stepemo sneg tako trdo, da obstane na metlici. Pri receptih, ki predpisujejo več jajc, lahko nadomestimo eno jajce z dvema žlicama vode ali mleka, to je nadomestilo za tekočino, ki jo jajce vsebuje. Vrh tega pa dodamo moki pol kavne žličke pecilnega praška, kar nadomestuje tiste snovi jajca v testu, ki ga napravijo rahlega. Mleko lahko nadomestimo s polnovrednim ali delno posnetim mlekom v prahu, s konzervnim mlekom ali z mešanico vode in mleka. Pecivo z manj vrednim mlekom ni tako dobro, zniža se mu nekoliko tudi kalorična vrednost, vendar pa nam prav ti nadomestki dostikrat pripomorejo, da družino razsveselimo s kakim pecivom. Pri palačinkah lahko zamenjamo mleko s sifonom ali svetlim pivom, ki jih napravi izredno rahle.

Za sladice uporabljamo lahko različno maščobo, največkrat pa je v navodilih predpisano surovo maslo. Ker pa je drago, ga nadomestimo z drugo maščobo. Le pripecivu, pri katerem hočemo ohraniti značilni okus surovega masla, ga ne zamenjamo, prav tako tudi ne pri raznih kremah in nadevih, ki jih z drugo maščobo ni mogoče napraviti. V surovem maslu je v primeri z drugimi maščobami največ vode, zato vzamemo pri zamenjavi od predpisane količine masla le 4 petine druge maščobe, kakor so: kuhano maslo, mast olje ali margarina.

Za pol kilograma moke zadostuje približno 2 dekagrama pecilnega praška. To količino lahko zmanjšamo pri pecivu, ki ga pečemo v tankih plasteh ali pa če testu primešamo še kako drugo rahljalno sredstvo, kot sneg beljakov, alkohol ali rum, limonin sok in slično. Pri testu, ki mu dodajamo rozine, orehe, suho sadje in ga pečemo v debelejših plasteh, povečamo prej določeno količino pecilnega praška. Ti dodatki težijo in ovirajo shajanje testa, zato morajo biti popolnoma suhi, preden jih primešamo testu. Kadar dodajamo zrezane sadeže biskvitnemu testu, jih povaljamo v moki, da ne zlezejo v biskvitu na dno.

Mešalnik mi pomaga

Špinača

1 kg špinače, 1 žemlja, 1 skodelica mleka, 5 dkg margarine ali masla, 2 žlici moke, sol, košček surovega masla.

Oprano špinačo prevremo v čim manjši količini vode in odcedimo. V mikser damo razdrobljeno žemljo, prerezan strok česna, nato mleko in prav toliko vode od špinače, na vrh špinačo in dobro piriramo. Na masti zarumenimo moko, počasi dodamo špinačni pire, solimo, kuhamo 5 minut, zamešamo v jed košček surovega masla ali margarine in serviramo.

Biskvit

6 dkg sladkorja, 8 dkg moke, 3 jajca, sesekljana limonina lupinica in sok pol limone.

V mešalniku penasto umešamo (z drugo hitrostjo) 4 dkg sladkorja in tri rumenjake. V skledi stepemo 3 beljake z 2 dkg sladkorja v trd sneg. Temu primešamo maso iz mešalnika, dodamo naribano limonino lupinico in sok, počasi dodajamo presejano moko in previdno zmešamo. Z maščobo namažemo posodo za peko, jo nato še pomokamo in damo vanjo pripravljeno zmes. Posodo denemo v pogreto pečico in pečemo 20 minut.

Vanilijeva krema

2 skodelici mleka, 2 žlici pudingovega praška, 3 dkg surovega masla, 1 jajce, žlica sladkorja, zavitek vanilijevega sladkorja; naribana čokolada.

Pudingov prašek razmešamo v skodelici mrzlega mleka in zakuhamo v ostalo vrelo mleko in nato ohladimo. Ohlajeno kašo denemo z vsemi dodatki v mešalnik in mešamo pol minute z drugo hitrostjo, nato razdelimo kremo v skodelice, splaknjene z mrzlo vodo, potresemo z naribano čokolado in serviramo.

Šoferski kotiček

Vožnja po strmini

Za pravilno vožnjo po strmini moramo imeti vsaj nekaj osnovnega znanja o delovanju motorja in pa občutek, ki se ga pridobi s prakso.

Najbolj pogosta napaka pri vožnji v strmini je prekasno pretikanje v naslednjo nižjo prestavo. Često se dogaja, posebno pri vozilih manjših moči, da hoče voznik zaradi prestiža za vsako ceno prevoziti vzpetino v prestavi, ki je za to vozilo in strmino v vsakem oziru previsoka. Na koncu strmine gre vozilo vedno počasneje in ko se že skoraj ustavlja, poizkušajo ti vozniki rešiti situacijo z drsenjem sklopke. Kdor pa ima le malo posluha za motor, lahko sliši, kako se motor z nizkim številom vrtljajev v tej prestavi muči in le s skrajnimi napori premaguje vzpon, ki bi ga verjetno v nižji prestavi z višjimi vrtljaji premagal z lahkoto.

Tak način vožnje je zelo škodljiv za ves mehanizem motorja, ker ga premočno obremenjuje. Preprost primer iz vsakdanjega življenja nam to lahko potrdi. Če se vozimo z navadnim kolesom z eno samo prestavo v precej hudo strmino, smo na vrhu močno utrujeni ali pred vrhom celo omagamo. Isto strmino pa s kolesom, ki ima več prestav, z lahkoto premagamo in na vrhu ne čutimo nobene večje utrujenosti.

Zato je treba pri velikem vzponu vedno pravočasno pretakniti pretični vzvod v nižjo prestavo, kakor hitro opazimo, da motorju upadajo vrtljaji, če pa tega še nismo vajeni zaznati, moramo upoštevati tovarniške predpise, ki so vidno označeni na brzinomeru.

Pretikanje v nižjo prestavo je treba izvesti kar se da hitro, da ne upade trenutna vozna hitrost, ker nam v tem primeru ne preostane nič drugega kot samo še vožnja v prvi prestavi. Če smo zaradi prepočasnega pretikanja zamudili tudi to zadnjo priložnost in se vozilo ustavi, potem moramo vsaj pravilno speljati z mesta, kar pa je začetnikom v vožnji največji križ, kajti povzroča jim nemalo težav.

Vozilo zavremo z ročno zavoro, izklopimo motor ter vključimo prvo prestavo. Istočasno s popuščanjem vzvoda sklopke lahno dodajamo plin in dodanemu plinu primerno popuščamo ročno zavoro ter počasi speljemo z mesta v breg.

Med naporno vožnjo v breg se motor močno segreje. **Če se na vrhu strmine ustavimo, potem ne pozabimo, da ne smemo motorja takoj zaustaviti, temveč ga pustimo še nekaj časa obratovati v prostem teku.** V nasprotnem primeru se lahko zgodi, da voda v hladilnem sistemu zavre zaradi zastale toplote motorja. S tem izgubljamo vodo, pojavijo pa se lahko tudi še druge nevšečnosti.

Prav tako kot vožnja navzgor je važna tudi vožnja navzdol po strmini. Pri daljši vožnji po bregu navzdol, posebno po strmini — je treba prestaviti v prestavo, ki omogoča uspešno zaviranje z motorjem brez uporabe zavor, to je v tisto prestavo, s katero smo morali ali bi morali voziti po bregu navzgor, da bi premagali strmino, vzpon.

Vožnja po strmini navzdol z izklopljenim menjalnikom, izključenim kontaktom oziroma vžiganjem ali z zaviranjem z zavorami je nepravilna in v mnogih primerih tudi zelo nevarna. Zavore se namreč preveč ugrejejo in kot take nimajo več prave zaviralne sile, ali pa se vžgejo in blokirajo.

Hladilnike, pralne stroje, električne motorje in vse električne predmete pri
Johan Lomšek
Št. Lipš, Tihoja, p. Dobrla ves
Plačila tudi na ugodne obroke

P * I * S * A * N * O * B * R * A * N * J * E

V morju in na soncu

(Pismo s počitnic na jugu. Piše Alojzij Vauti, selski župnik)

Zopet bivam ob Adriji. Kakor že več let zaporedoma uživam počitnice v Lovranu na škofijskem posestvu, kjer gospodarijo slovenske sestre Naše ljube Gospe (Notre Dame). Letos je ta duhovniški dom že prej sprejel v svoje okrilje med drugim tudi več duhovnikov iz Koroške, ki so tu iskali zdravja. Za drugo polovico avgusta se nas je zopet odločilo pet. Za odhod smo določili sredo po Gospojnici. Zberemo se ob osmih pri Valentinu na Strugi in nato hajdi čez Ljubelj.

Deževalo je že ponoči in v jutru je iz megle rosilo, ko sem ob sedmih iz avtobusa vlekel svoj kovček k Valentinovim. Gostoljubna gospa mi je postregla s toplim čajem, v razgovoru je čas hitro mineval. En četrt pred osmo je kapelski gospod Pavle že pripeljal iz Kotmare vesi gospoda Franca, točno ob osmih pa je dospel šmarješki gospod Janko s škocijanskim gospodom Jožetom. To je točnost, vrlina, ki je nekateri ne poznajo.

Na Ljubelju se je že kazalo boljše vreme. Mejna odprema je bila hitro in prijazno izvršena in že smo se spuščali po strmem klancu in ostrih ovinkih navzdol. Kdaj vendar se že otvori ljubeljski predor? Lani so pisali, da letos s 1. junijem. Pa se je dovršitev del zakasnila. Biti morajo pač temeljito in varno izvršena.

Za Tržičem drčita avta hitro po lepi cesti. Brezjansko Marijo Pomagaj pozdravimo od daleč in se ji priporočimo za srečno potovanje. V Kranju jo zavijemo »Na skalce«, da obiščemo mojega nekdanjega gimnazijskega profesorja dr. Alfonza Levičnika.

Star že 92 let, a še čil na duhu in pohl zanimanja za vse, kar se godi po svetu. Knjige na mizi in poleg njega na divanu pričajo, da gospod še rad in lahko bere. Kakor apostoli okoli Gospoda smo v polkrogu sedli okoli njega in kakor zamaknjeni poslušali njegov življenjepis in razne spomine. Našega obiska je bil zelo vesel, ker mu je bil pač prijetna sprememba, ko mu dan za dnem poteka enako. Gospodinja je morala prinesti vinčka, a ga je s kozarci mogla postaviti na mizo šele, ko je prej šaljivo odnesla »vso grmado« z mize. Ob slovesu smo še pogledali v sobo, kjer stoji oltar. — G. profesor namreč še vsak dan mašuje. Odrinili smo dalje polni lepih vtisov obiska pri prijaznem starčku.

V Ljubljani je bil postanek le kratek. Zavili smo na lepo tržaško cesto, za Postojno pa krenili proti jugu. Šentjakobski gospod Andrejček je lani prezrl kažipot in se pomotoma še daleč peljal v smeri proti Trstu. Dohiteli smo staro škatlo, ki se je pred nami trudno pomikala dalje. Brali smo zadaj daljši napis in ugotovili, da je to pomožni voz cestne uprave. Naš avto je zarezgetal in švignil mimo in čez malo spet prehitel avto cestne policije. Kmalu pa zaslišimo za seboj signal »fiče-fiče-fiče«. Gospod Pavle je ustavil in izstopil. Kaj je bilo? Ko smo brali napis na starem tovorniku, smo prezrli trajni pas sredi ceste, ki znači, da je tam prehitevati prepovedano. Iz tovornika so naše prehitevanje brezžično javili policiji in ta nas je prijela za ušesa. No, ni bilo tako hudo — 200 dinarjev kazni!

Ura se je pomikala proti sedmi, ko smo izstopili v Lovranu na trati pred našim počitniškim domom. Pričakovali so nas že in kmalu smo se vsedli v odkazane prostore, moji tovariši v t. i. koroško sobo, jaz pa sem zaenkrat dobil sobo v zgornji vili. Ta je bila namreč od občine zopet vrnjena glavni hiši. Nudi prostora za 10 gostov.

Prve dni po našem prihodu so imele sestre posebno veliko dela, saj nas je bilo vseh 24 iz različnih krajev Slovenije in Hrvatske, tudi dva Nemca iz Predarlske in en Ukrajinec, ki pastiruje v Holandiji. Dnevni red si prikroji po svojem vsak sam, le za jed je določena ura. Zjutraj mašujemo v hišni kapeli, dopoldne se sončimo in kopamo, po kosilu si vsakdo privošči počitek, popoldne so izleti, sprehodi itd.

Maševal sem navadno bolj med prvimi. V nedeljo pa mi v kapeli zašepeče g. Pavel na uho: »Ti mašuješ ob sedmih!« Komaj pa se podam k oltarju, že zadoni iz krepkih moških grl sobratov »Zlatomašnik, bod' pozdravljen . . .« Bil sem iznenaden, a sem spet iz hvaležnega srca zapel Glorijo. Pri kosilu je bilo vse slovesno razpoloženo. Za pesmijo »N'mav čriez izaro« so sledile še druge narodne popevke. Tako se je uresničil stari pregovor: v tretje gre rado. Po zlatomašnem slavju v Selah in Šmihelu je sledil še Lovran.

Da se slavje duhovno lepo zaključi, smo popoldne po petih litanijah Korošci sedli v avto in se peljali na Trsat na božjo pot. Najprej smo si ogledali cerkev, nato pa se oglasili v samostanu. Prijazen frater nas je pospremil na vrt. Še zdaj se tam poznajo sledovi vojne. Nemci so naredili predor za bolnico, skopali jarek do najvišjega vrha in tam zbetonirali položaj za veliki top, ki ga je bilo moč vrteti na vse strani. Krasen razgled je s te točke po vsem Kvarneru; reškem zalivu. Ob petih je bila božja služba. Pridigal je star pater, a glas njegov je bil jasen in lepo doneč, vsebina pridige poljudna: o človeški vesti. Sledila je maša, ki jo je s prižnice razlagal in vodil molitve in petje drug pater. Vsi so opravljali molitve pobožno, počasi in v pesmih se je zrcalila globoka vernost in mehka slovanska duša. Kako lep je ta svet, a le malo je takih, ki v njem vidijo Stvarnika in mu dajejo dolžno čast. Tu na Trsatu pa se zbirajo verni romarji v ta namen in tako tudi zadoščajo za grehe posvetnjakov, ki v kopališčih streme le za uživanjem.

(Dalje prihodnjič)

KSAVER MEŠKO:

„O naše gorje"

Cesta se vije tam doli v vas. A do vasi je še daleč, toča se siplje kakor zrnje skozi redko rešeto, če ga strese močna roka.

Sobota je bila, ko je prišla nesreča nad deželo.

Vse golo! Vse ranjeno, vse uničeno!

Mnogo src se prereka in pravda z Bogom ta večer: »Kako si nam mogel storiti to? In če ti že za nas odrasle grešnike ni, če smo te mi žalili in nismo vredni tvoje milosti, pa nisi videl otrok, nedolžnih in čistih? Nisi videl njih solz ne slišal njih molitev in prošenj? S čim naj jih zdaj hranimo, s čim jih oblačimo?«

— — — —

Drugo jutro je stopil župnik na prižnico, kakor bi nosil v srcu in na ramah gorjé vse fare. Vseh oči — natlačeno polna je bila cerkev — so se uprle vanj. In vseh srca so pričakovala v nemiru, kaj jim bo povedal. Kakor drhti izžgana zemlja po blagodejni rosi, tako so drhtela srca po besedi prijazne tolažbe iz ust moža, ki po svoji službi stoji nad vsemi, ki je po svojih letih večini že nekako oče.

Starček je pričel s tresočim se glasom, s toplo, božajočo besedo.

Spomnil jih je, da živi med njimi že nad trideset let. Težka in bridka so bila mnoga med njimi. A vse je šlo mimo: preživeli so vesela leta, pretrpeli bridka in huda. Pa bodo še to. Z božjo pomočjo, z medsebojno pomočjo, v bratski ljubezni, ki bo pomagala, kjer bo le mogla, ki bo delala čudeže. Zakaj kaj je na svetu nemogoče ljubezni? Da nam le ljubezni ni pobila toča, da le ta še živi v srcih . . .

Po cerkvi se je oglašal jok. Na ženski strani najprej. Stare ženice so si prve obrisale oči, za njimi mlajše, gospodinje in matere.

A čim dalje je govoril stari župnik s svojo počasno, tehtno, a toplo besedo, tem nemirneje je postajalo tudi na moški strani. Ta si je pogladil z roko čez čelo in si v naglici obrisal solzo; oni se je sključil, kakor bi mu ležala na ramah vsa teža, vse gorje prejšnjega dne in bi ga tiščalo navzdol; nagnil se je globoko h klopi, da nihči ne bi videl, kako vlažne so mu oči. Ta se je počasi, poltiho useknil, pa si pri tem naglo potegnil še čez oči, otrnil si solzo; oni si je grizel ustnice, da bi zatajil bolečino, ki mu je z vročo silo kipela iz srca in se hotela zliti v solze.

In vendar — blagoslov so bile vsem besede pridigarjeve, blagoslov solze. Bilo je, kakor da plavajo po cerkvi prijazni angelčki in nosijo v rožnatih rokah zlate kanglice. Plavajo od vernika do vernika, od žalostnega do žalostnega, od jokajoče do jokajoče. Eni polnijo kanglice s solzami jokajočih, obenem pa jim drugi vlivajo v srce hladilnega balzama, sladkega upanja, oživljajočega poguma . . .

Ko so se ulile množice iz hiše božje, je videl kaplan, kako je zavila cela truma iz cerkve naravnost v gostilno pod cerkvijo. Drugi so postajali na cesti, razmišljali, se razgovarjali. Videlo se jim je na gibih, na pogledih, ki so se venomer obračali proti gostilni kakor sončnica proti soncu: navada jih mika. Znamenje nad vrati tako zapeljivo vabi: kliče in miče jih glasno govorjenje, glaseče se skozi odprta okna na cesto; sili jih žeja, resnična pri tem, ki je prišel dolgo pot v cerkev, pri drugem namišljena. Vse jim kliče: Pridite, pridite! A imajo pomisleke. Vendar, glej, le malo vseh, ki so se ustavili na cesti, je naposled tako močnih, da se odtrgajo s silo vsemu vabljenju in miku in odidejo proti domu. Večina jih utone v gostilno.

Mladi duhovnik žalosten odvrne pogled od okna, od prizorov na cesti, ki jih je opazoval zavzet, s pekočo bolečino v srcu, dasi jih ni videl prvič. Zakrije si lice z rokami in se nasloni na mizo, ki je ležalo na nji odprto sv. pismo.

»Niti danes se je ne morejo ogniti, niti danes! O naše gorje, o naše gorjé!«

Tudi kaplan je stopil na prižnico, kakor bi nosil na duši in na ramah trpljenje vse fare.

Počasi, kakor bi iskal šele pravih besed za začetek govora, se je razgledal po cerkvi z dolgim, preudarjajočim pogledom. Skoraj samo mladino je videl pred seboj v klopeh, skoraj sama mladina je stala na širokem prostoru med klopmi. Resnejši so se mu zdeli ti mladi obrazi danes kot kadar koli do sedaj v tem kratkem letu, kar pastiruje tukaj. In jasne, žive oči, ki so se upirale gor vanj v radovednem tihem pričakovanju, so bile danes resnejše kakor kadar koli prejšnje nedelje in praznike.

»Kako jih je vse udarila roka Gospodova!«

Že je hotel spregovoriti mehko besedo, poslati doli čakajočim srcem božajočo tolažbo, kar zavpije gor iz krčme neubrana, hreščeča pesem, razodevajoča z vsakim glasom pijanost.

(Dalje na 8. strani)

Visoška kronika

56.

Dr. Ivan Tavčar

Gospod prošt je korakal ob njeni strani, govoril pa ni ž njo — kaj je tudi hotel govoriti, ko se je bila lepo spravila s svojim Bogom, ki je bil gospodar njenega življenja! Sredi pota, ko smo jo že zavili navzdol po klancu pod Poljanskimi vrati, je pričel gospod Falenič moliti sv. litanije za umirajoče, kakor je bil tako zaukazal gospod Joannes Franciscus. Začel je »Kyrie eleison! — Kriste, usliši nas!« Vzklike, ki so se posebno prikladali stanju naše Agate, je trikrat ponavljal, tako da je po trikrat vzdihnil: »Ki si na smrt bolnemu kralju Ecehijelu življenje podaljšal! — Ki si kraljevemu sinu, ko je umiral, mrzlico odvzel! — ki si vdovi mrtvega sina oživil in zopet izročil! — Ki si mrtvo hčer kneza sinagoge v življenje poklical!« — Vsekdar je sam odgovarjal: »Gospod, usmili se je!« — in množica je vpila za njim: »Usmili se je! — To klicanje se je dvigalo do prestola, na katerem je sedel naš gospod Jezus Kristus, ki jo je potem sodil pravično ter ji podaljšal življenje, kakor ga je podaljšal mrtvi hčeri kneza sinagoge! —

Črez noč so bili prenesli tudi ograjo. Danes je bil zagrajen manjši prostor neposredno tam, kjer napravlja prod precej dolg in od pričetka širok jezik med obema vodama, ki se izlivata ena v drugo. Zopet je stala miza za sodnika in njegove asesorje. Vsi so že bili na mestu. Sam Joannes Franciscus je sedel na posebnem stolu, a danes je nosil ob rami debelo zlato verižico in na nji križ, ki se je lesketal od dragih kamnov. Tudi meni in Juriju se je bilo dovolilo, da sva smela prestopiti ograjo. Spodaj ob vodi je bilo še nekaj grajskih uslužbencev, med njimi v čolnu lovski mojster, ki je bil obenem grajski ribič. Vsa druga množica je morala ostati zunaj ograje. Nasproti na puštalskem bregu pa so bile zbrane loške ženice, o katerih sem že toliko pisal.

Z Agato so obstali na kraju, kjer je imela stopiti v vodo, v Poljanščico, ker je bila iz Poljanske doline.

Ker litanij še ni bil izmolil, je gospod Urh nadaljeval: »S Tvojimi solzami in s Tvojo žalostjo! — S Tvojo grozo in krvavim Tvojim potom! — S Tvojimi svetimi ranami, s Tvojim križem in trpljenjem! —«

Množice so klicale: »Reši jo, o Gospod!« — in ta klic, pomnožen od vrste, do vrte, se je končno razlegal kakor grom nad gorovjem.

»Na dan sodbe!«

Zopet je zagrmelo: »Prosim Te, reši jo, o Gospod!« — Le škof Janez Frančišek je sedel na svojem stolu kakor izsekan iz kamna.

Pri Sv. Jakobu je udarilo enajstkrat. Zvon je spet zabučal iz visokih lin. Litanije so bile pri kraju. Utihnil je vsak hrup.

Škof je mignil z belo roko. Prošt je pristopil k Agati in je nekaj govoril ž njo. Tedaj se je imela pričeti bridka in grenka ura — — Sveta Trojica, Ti nam pomagaj!

Agata se je najprej ozrla za gospodom proštom, ko je odhajal od nje. Gotovo ji je bil povedal, da je sedaj prišel čas zanjo. Nato je pogledala po vodi proti naši dolini. Gledala je tja precej časa, da smo videli, kako so se ji od globoke sape dvigale prsi. Polagoma se je obrnila. Tudi danes je počivalo njeno oko na sivih planinah, kjer so bili vrhovi ravnotako beli, kakor njen obraz, v katerem ni bilo kaplje krvi. Nato je pogledala pred se v vodo. Tu pred njo je bila plitvina, bolj spodaj pa je bila površina temnikasto zelena, kakor vselej pri globočini. Tudi se je sukala tam in umazane pene je okrog vrtila.

Agata je napravila križ, se sklonila, stisnila srajčico okrog nog in pogumno stopila v vodo. Pri kraju je bila drobna sipa in lahko se je hodilo. Potem pa so se pričele škrljavke, da jo je bolelo, ko je stopala po njih. Že ji je segalo črez kolena, da so se pokazali zaokroženi udje in da je že nekaj njenih las plavalo po vršini.

Gledalcem je zastajala sapa. Takrat je zavpila mati mesarica:

»Obrni se, revišče, saj si že v vodi!« — Obrni se, pa prideš živa na suho!«

Ker se Agata za klic ni zmenila, se je zatogotila mesarica: »Saj vendar nisi gluha!«

In tudi druge so vpile: »Obrni se!«

Zmeden bi bil v takem položaju vsak človek, in tudi Agato je to kričanje gotovo še bolj spravilo v zmedo. Naprej je silila, zašla je v curek, da je voda zašumela okrog nje in da jo je prav hitro izpodneslo. Naenkrat je ležala deklica v valovih, pa se je zopet vzdignila, oblačilce se je bilo tesno oprijelo njenih udov in prav kakor brez vsake obleke je stala pred svojimi sodniki.

Množice so otrpnile in niti glas ni prišel iz črnih krdel. Takrat se je zgodil čudež — kaj drugega ne morem zapisati.

Tik vode je rastel jesen in star je že moral biti, ker je vrh kazal suho vejevje. Pri tolikem šumu, pri tolikem številu zbranih ljudi je bil sédel na suho vejo mlad muhovček. Ni se bal ne vpitja, ne množice. »Ček«! — je dejal in se je spustil z jesena. Agati okrog glave se je poganjal za mušicami, ki jih je mrgolelo po zraku. Tudi dve lastovki sta se pripodili nizdol po Poljanščici ter parkrat zaplesali okrog dekliča, o kateri smo že skoraj vedeli, da ne pride živa iz vode. — O tem se je pozneje govorilo še leta in leta. — Loško ženstvo je padlo na kolena, in glasno je zadonela molitev svetega očenaša. Mene pa vse to ni presunilo in še vedno se mi je v duši oglašalo: »morda je pa le kriva — «

Sedaj je Agata poizkušala, da bi bredla naprej. In res je zabredla kaka dva koraka v curek, pa se je videlo, da vode ne bo premagala. Takrat sem imel priliko, da sem prav natanko opazil, kako je škof Joannes Franciscus dvignil roko in dal znamenje ž njo. Na to znamenje je grajski lovski mojster, ki je bil obenem grajski ribič, kaj spretno odrinil z malim čolničem od kraja ter ga obrnil proti globočini. V tem je moč valov izpodnesla Agato, da je hitro izginila pod površino. Ljudstvo je kričalo, lovski mojster pa je z vso silo veslal proti kraju, kjer se je deklica potopila. Schwaiffstrigkh in njegova gvardija so vpili: »Mir, ljudje, mir!«

(Dalje prihodnjič)

„O naše gorje"

(Nadaljevanje s 7. strani)

Mnogi, ki so napeto zrli v lice in oči pridigarjeve, so jasno opazili, kako se je mladi mož ob teh glasovih zdrznil. Videli so, kako mu je zalila bledo lice rdečica...

»Nesreča je v deželi. Roka božja je spet udarila z vso močjo. A kaj se kujamo, kaj žalujemo? Le recimo odkrito, le ponižno priznajmo: Naša krivda, o Gospod! Zaslužili smo. Ti si nam blagoslavljal vinograde, dajal nam sonca in dežja in trta je rodila sad, res v obilnosti blagoslovljena, da razveseljuje srca žalostnih, da krepi utrujeno telo, da celo bolezni ozdravi. A mi? Zaničevali smo tvoj dar, o Gospod, mi nehvaležni. Zavrgli smo blagoslov tvoje dobrotne roke in smo si hodili v mesto po kugo. Ti si nam dajal nebeški dar, a mi smo si nosili iz Ptuja bolezen, pogubo in smrt. Kje, Gospod, si še našel tako zaslepljenost, kje, o Dobrotni, si še okusil tako nehvaležnost? Dolgo si gledal, kako se norčujemo iz tvojega daru, kako ga zaničujemo, kako ga mečemo v stran, jemljemo pa dar satanov. Zdaj je bila mera tvoje potrpežljivosti polna, zdaj si udaril: Če jim je ljubši dar satanov, pa jim vzamem jaz svojega... Ah ne, ne toča, žganje je naša največja nesreča, najhujša, najžalostnejše naše gorjé! Ne nesreča včerajšnjega dne, ne — žganje nas bo uničilo! Blagoslovljen bodi Gospod zaradi včerajšnje nesreče, ker nam je po njej govoril v dušo, nas opomnil z mogočno besedo. A žganje — žganje bodi prekleto!«

Nepričakovano, preden je mogel pričeti pridigar nov stavek, je padla vmes odločna, srdita beseda:

»Prekleto bodi, nikoli več se ga ne dotaknem!«

Vseh oči so se zavzete obrnile na velikega fanta, ki je bil kakor v hudih sanjah planil v klopi pokonci in vrgel glasno besedo po hiši božji.

»Veldinov Janez!« so šepetali poltiho vznemirjeni glasovi.

»Pijan je,« so mrmrali možje okoli njega, kakor bi hoteli s tem opravičiti njegovo nezaslišano dejanje. Sosed ob njegovi levici in sosed v klopi za njim sta vstala, ga prijela za rame in ga skušala potisniti nazaj na sedež.

A preglasni spokornik je stal trdno in močno. Le glavo je povesil, kakor bi se šele zdaj zavedel, kaj je storil, in ga je bilo sram pred vso faro.

Od Janeza so se vsi pogledi obrnili na prižnico. Po cerkvi tišina kakor v mrtvašnici. Le misli vseh so se zbegano vpraševal: »Kaj pa zdaj?«

Kaplan je stal na prižnici miren. Le lice mu je zardelo še za spoznanje bolj. Iz velikih oči mu je seval čuden, topel ogenj...

»Ko bi bila ta beseda obljuba in prisega vseh, ki so v cerkvi! In ko bi obljubo in prisego res vsi tudi izpolnjevali! Tedaj nam ni Bog poslal nikdar večje sreče, nikdar še bolj čudodelnega blagoslova ko včeraj. Zahvaljen naj bo, ki izpreminja gorjé v blagor. Amen.«

*

Kmalu po blagoslovu se je napotil tudi kaplan v kaplanski vinograd, da si ogleda tamkajšnje razdejanje.

Župnik pa je vzel brevir in sedel na klop pod lipo. Med molitvijo je videl, kako sta se na drugi strani cerkvenega trga gugala mimo dva žganjarja. Za nekaj trenutkov je slišal tudi njuno govorjenje, glasno in hripavo. V dveh, treh stavkih je slišal dvoje »pri moji duši« in troje »hudičev«.

Roka z brevirjem se mu je povesila, kakor da je udarila po nji nevidna moč. Udarila pa ga je le žalost in srčna bolečina.

Često se je jezil in žalostil sam pri sebi, tožil tudi drugim: »Ko bi šli ti žganjarji domov vendar po kaki drugi poti, da bi jih ne videl...«

To nedeljo je samo mislil: »Celó danes! O naši ljudje!«

V tistem trenutku sta prihitela izza cerkve cerkovnik in mlada deklica.

»Gospod, na spoved! Poslednje olje!« je klical cerkovnik in krilil z rokami po zraku, kakor da se potaplja.

»Kam?«

»V Cvetkovce. So spet enega zabodli. V krčmi.«

Nekaj minut pozneje je zazvonilo. —

Kaplan se je vrnil v mraku. Vrnil se je žalosten, še bolj se je razžalostil, ko je zvedel, da je šel župnik sprevidovat in kaj se je zgodilo v Cvetkovcih. Tudi njemu je kljuvalo v srcu:

»Celó danes! Celó danes!«

Na dvorišču je zaropotal voz. Kaplan je hitel iz sobe. Našel je župnika v veži.

»Koga so, gospod župnik?«

»Majcenovega Petra.«

»Kdo?«

»Veldinov Janez. V pijanosti.«

»Ta? Pa je celo v cerkvi prisegel: Nikoli več se ne dotaknem žganja!«

»Mislil je najbrž resno. A budala so se norčevali iz njega zaradi obljube v cerkvi. To ga je razjezilo in se je spet napil. Kar pride v krčmo Peter. Pa se koj loti Janeza in ga zbada, da bo zdaj pridigal pač on. Janez, napit in srdit, navali nanj z nožem in ga zabode.«

»Nevarno?«

Kaplan je nasršil obrvi.

»In Janez?«

»Izginil je. Ubežal jim ne bo.«

Kaplan je povesil glavo.

»O naše gorjé, naše gorjé!«

Potrt se je obrnil. Ne da bi rekel lahko noč, je odhajal v nadstropje, sklonjen kakor starec.

Filmska ocena

BOROVLJE

Sobota, 9. 9.: Die Frau am dunklen Fenster (IVb). — Kriminalni film o razjasnitvi nekega umora. — Nedelja, 10. 9.: Schlussakkord (IVa). — Dramatičen film. — Torek, 12. 9.: Liebe, Kurven und Banditen (IV). — Veseloigra o ženski junakinji, ki hoče priti do ljubezenske pustolovščine, pa se znajde v zakonskem jarmu. — Četrtek, 14. 9.: Der Panther wird gehetzt (V). — Film prikazuje zadnje dneve težkega zločinca z veliko simpatijo. Film je treba odkloniti.

PLIBERK

Sobota in nedelja, 9. in 10. 9.: Schlagerraketen (IIa). — Glasbeni film z mnogimi popevkami. — Torek in sreda, 12. in 13. 9: Lass die Finger von der Dame (IVa). — Kriminalni film. Mednarodni tajni agent pride na sled vohunom.

ŠT. JAKOB V ROŽU

Sobota, 9. 9.: Pedro und die Weiberröcke (IVb). — Veseloigra iz vojaškega življenja za časa cesarja Karla VI. Odsvetujemo. Nedelja, 10. 9.: Blitzmädels an die Front (IVb). — Dekleta, kot pomočnice pri nemški vojski za časa druge svetovne vojne. — Sreda, 13. 9.: Sinnlichkeit (V). — Dramatičen film. — Zgodba dveh zaljubljenih deklet v francoski vasi.

SLOVENSKE ODDAJE V RADIU

NEDELJA 10. 9.: Duhovni nagovor. — S pesmijo in glasbo pozdravljamo in voščimo. — PONEDELJEK, 11. 9.: 14.15—15,00 Poročila, objave. Pregled sporeda. — I. Grafenauer: A. M. Slomšek in slovenske nedeljske šole. — Koroške pesmi. — 18,00—18,15 Zvenijo nam orglice. — TOREK, 12. 9.: 14,15—14,45 Poročila, objave. — Poje zbor „France Prešeren" iz Kranja. — SREDA, 13. 9.: 14,15—15,00 Poročila, objave. — Kar želite — zaigramo! — ČETRTEK, 14. 9.: 14,15—14,45 Poročila, objave. — Oj dekle, kaj s' tak žalostna? — PETEK, 15. 9.: 14,15—15,00 Poročila, objave. — Stari znanci: Cigareta. — SOBOTA: 09,00—10,00 Od pesmi do pesmi — od srca do srca.

MALI OGLAS

PLETILNE APARATE!

Štedite s časom in pletite s pletilnim aparatom Passap! Dobite ga pri **SATTLER**, Klagenfurt, am Heuplatz. Tel. 66-04.

ALL-ELECTRIC DR. JOSEF SEB. FEUERSTEIN, SALZBURG
ALLEINVERTRIEB FÜR ÖSTERREICH

Živinorejci!

Čuvajte svojo živino pred boleznimi — čistite jo električno s »Koboldom«! Zadostuje le 1-krat tedensko — vsako žival 2 min. in ona bo higienično čista, svetla in s kratko dlako. Ves mrčes, paraziti in prah ne pada na tla, kjer bi mogel živini znova škoditi, ampak se zbira v prašni vreči. S priključno škropilnico in dezinfekcijsko brozgo razkužite ne le živinski hlev in kokošnjake, ampak morete z njo škropiti tudi oljnato barvo, lak, »Silolack«, beliti z apneno brozgo ter negovati dragocene poljske stroje z diselovim oljem. Muhe, pajki in ves bolezni prenašajoči mrčes izgine iz hlevov, živina v miru počiva, spi in uspeva. Naročilo se v najkrajšem času amortizira že v povečani proizvodnji kvalitetno boljšega mleka! Aparat je istočasno uporabljiv tudi v gospodinjstvu kot sesalec prahu. Kompletna montaža je brezplačna! Popusti! Brez naplačila! Dolgoletna garancija! Na Koroškem in Štajerskem je že na tisoče »Koboldov« v uporabi! Pohvalna pisma vzornih živinorejcev in kmet. šol. — Strokovno predvajanje v Vašem hlevu brezplačno in brezobvezno!

Pišite našemu zastopniku „All-Electric-Kobold" za Koroško:

J. Werschetz Graz-Liebenau, Eichbachgasse 134, Stmk.

Knittax

Šivalne in pletilne stroje
pri
Grundner
KLAGENFURT, WIENER GASSE 10
BLIZU MESTNE CERKVE

Izbira in kvaliteta
preprog, zaves in posteljnine
v trgovini opreme
LODRON
VILLACH Lederergasse 12
Tujskoprometni in gostinski obrati dobijo poseben popust!

Najnovejše kmetijske stroje, štedilnike, pralne stroje, gospodinjske potrebščine
ugodno in na obroke pri
HANS WERNIG
KLAGENFURT, Paulitschgasse (Prosenhof)

ALLES FÜR DIE SCHULE
aus einer Hand!
Schulbücher, Hefte, Bleistifte, Lineale, Reißzeuge, Kugelschreiber, Zeichenbretter, Tusche, Farben, Reißschienen u. dgl. für sämtliche Schulgattungen in reicher Auswahl und preiswert vorrätig in der Buch- und Papierhandlung
CARINTHIA
KLAGENFURT
Völkermarkter Ring 25 Telefon 36 51
Filialen: Klagenfurt, Sternallee 5; St. Veit a. d. Glan; Kötschach und Wolfsberg i. Lav.
Verlangen Sie unsere kostenlosen Schulbücherverzeichnisse · Täglich Postversand

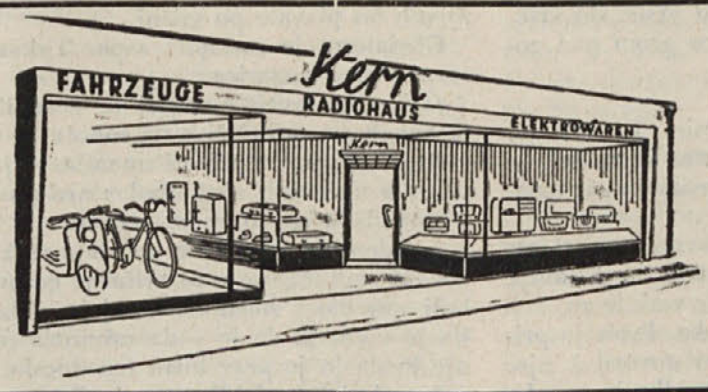

Radioaparati
Šivalni stroji
Kolesa
V VELIKI IZBIRI
Radiohaus
KERN
Klagenfurt, Burggasse
Ugodna plačila na obroke

List izhaja vsak četrtek. — Naroča se pod naslovom: „Naš tednik — Kronika", Celovec, Viktringer Ring 26. — Naročnina mesečno 7.— šil., letno 80.— šil., za inozemstvo 6 dolarjev letno. — Lastnik in izdajatelj: Narodni svet koroških Slovencev. — Odgovorni urednik: Janko Tolmajer, Radiše, p. Žrelec. — Tiskarna Družbe sv. Mohorja, Celovec, Viktringer Ring 26. — Tel. štev. uredništva in uprave 43-58.